

GRAFIKAI SZEMLE

SAKAFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Megjelen havonként egyszer.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, félévre 1 frt.

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
M. kir. Államnyomda,
 Nándor-tér 1.
Magy. kir. tud. egyetemi nyomda,
 Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
Bagó M. és Fia,
 Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
 Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.),
 Albrecht-út 3-5.
- III. kerület (Ó-Buda).
Bartalits Imre,
 Remete-hegy.
Bichler I.,
 Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton,
 Sertfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
Anglo-nyomda,
 Molnár-utca 24.
Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv.-társ.,
 Fereniczek-tere 3.
Barcza József,
 Lipót-utca 30.
Belvárosi könyvnyomda,
 (tul. Varga E. és Grósz B.)
 Lipót-utca 43.
Buschmann Ferencz,
 Koronaherceg-utca 8.
Feldmann Mór,
 Károly-körút.
Franklin-Társulat magy. irod. int. és könyvny.,
 Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula,
 Aranykéz-utca 1.
Hedvig S.,
 Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet,
 Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia,
 Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta- és távirde-igazgatóság könyvny.
 Főposta-épület.
Mercuri kő- és könyvnyomda,
 Kecskeméti-utca 5.
Nagy Sándor,
 Papnövelde-utca 8.
Róth József,
 Ujvilág-utca 6.
Sarkadi I. utóda,
 Egyetem-utca 2.
Id. Poldini Ede és Társa,
 Mária Valéria-utca 5.
Sűsz Dávid,
 Molnár-utca 37-39.
- Singer Lipót,**
 Károly-körút 24.
Székesfővárosi házi ny.,
 Lipót-utca 32.
Ullmann József,
 Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
 Régi posta-utca 3.
Werböczy könyvny. r.-t.,
 Vármege-utca 11-13.
Wodianer F. és Fiai,
 Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
Bendiner A.,
 Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch,
 Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz,
 Nádor-utca 19.
Hungária-könyvnyomda és kiadó-üzlet,
 Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
 Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
 Vadász-utca 26.
Károlyi György,
 Kálmán-utca 5.
Kaufmann József,
 Arany János-utca 4.
Kertész József,
 Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
 Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
 Váci-körút 78.
Löw Ede,
 Váci-körút 80.
Márkus Samu,
 Báthory-utca 20.
Minerva kő- és könyvnyomda,
 (tul. Gansl Zs.) Sas-ú. 29.
Magy. kir. postatakarékpénztár nyomdája,
 Széchenyi-utca 2.
Orsz. központi közszégi nyomda-részvénytárs.
 Lipót-körút 22.
Pallas, irod. és nyomdai részvénytársaság,
 Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság,
 Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája,
 Dorotya-utca 14.
Pollák M. Miksa és Tsa,
 Bálvány-utca 21.
Preszburg Frigyes,
 Arany János-utca 14.
Pscherhofer Vilmos,
 Súlyom-utca 18.
- Redő Testvérek,**
 Klotild-utca 20.
Schlesinger és Kleinberger,
 Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).
Blau Albert fiókja,
 Szerecsen-utca 38.
Bróza Ottó,
 Váci-körút 17.
Eberle és Társa,
 Podmaniczky-utca 43.
Ehrnstein Mór,
 Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond,
 Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és nyomdai részv.-társaság,
 Ó-utca 12.
Feldmann Sámuel,
 Nagymező-utca 35.
Fővárosi nyomda-, vonalozó- és könyvkötő-részvénytársaság,
 Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer,
 Eötvös-utca 19.
Fuchs Samu és Társa,
 Podmaniczky-utca 27.
Galitzenstein H.,
 Hajós-utca 33-35.
Gelléri és Székely,
 Podmaniczky-utca 47.
Gergely Miksa,
 Lázár-utca 2.
Goldschmiedt Lipót,
 Révay-utca 6.
Gross és Grünhut,
 Ó-utca 50.
Gutenberg-nyomda,
 Gyár-utca 31.
Herrman Ignác,
 Laudon-utca 10.
Hornyánszky Viktor,
 cs. és kir. udvari könyvnyomda,
 Aradi-utca 14.
Hunni könyvnyomda,
 Teréz-körút 3.
Kassino Jakab,
 Király-utca 26.
Klein Testvérek,
 Révay-utca 14.
Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t.,
 Aradi-utca 8.
Közművelődés, irod. és nyomdai intézet
 Izabella-utca 70.
Kunusy Vilmos és Fia,
 Teréz-körút 38.
Löbl Dávid,
 Andrássy-út 19. és Szerecsen-utca 22-26.
- M. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája,**
 Csengery-utca 33.
Manswirth Lipót,
 Podmaniczky-utca 5.
Markovits és Garai,
 Lázár-utca 13.
Muskát Béla,
 Teréz-körút 31.
Nagel István,
 Vörösmarty-utca 39.
Neumayer Ede,
 Szerecsen-utca 35.
Orsz. ügyvédi nyomda mint szövetkezet,
 Uj-utca 3.
Pollák Jakab,
 Eötvös-utca 26/c.
Pollacsek Mór,
 Ó-utca 38.
Posner K. Lajos és Fia,
 Csengery-utca 31.
Quittner József,
 Szerecsen-utca 1.
Radó Izor,
 Váci-körút 1.
Rand és Hirsch,
 Podmaniczky-utca 43.
Rigler József Ede r.-t.,
 Rózsa-utca 55.
Roth és Krausz,
 Vasvári Pál-utca 9.
Schlänger Testvérek,
 Dessesffy-utca 23.
Schmidl H.,
 Szerecsen-utca 6.
Wesselényi-nyomda,
 Uj-utca 37.
- VII. kerület (Erzsébetváros).
Beck F.,
 Valero-utca 12.
Deutsch József,
 Károly-körút 7.
Eckstein Bernát és Fia,
 Király-utca 45.
Garai Mór,
 Károly-körút 3.
Goldfaden Márk,
 Kazinczy-utca 7.
Klein Samu,
 Akácfa-utca 64.
Löbl Mór,
 Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond,
 Csömöri-út 54.
Neuwald Illés,
 Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda,
 Rombach-utca 8.
Propper Leó,
 Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin,**
 Dohány-utca 84.
Rubin J.,
 Király-utca 13.
Schmelcz és Schillinger,
 Akácfa-utca 22.
Spatz Henrik,
 Dob-utca 55.
Spitzer és Somogyi,
 Klauzál-utca 31.
Stern Péter,
 Kazinczy-utca 35.
Weisz Manó,
 Csányi-utca 13.
Wendt és Bergsmann,
 Károly-körút 19.
Zeisler M.,
 István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).
Alkotmány-könyvny.,
 Mária-utca 11.
Budapesti Hirlap nyomd.
 Röck Szilárd-utca 4.
Özv. Fried Ignáczné,
 József-utca 14.
Fritz Ármin,
 József-körút 9.
Jäger T.,
 Kerepesi-út 23.
Klein Vilmos,
 Kerepesi-út 73.
Kohn Simon,
 József-körút 5.
Laufer J.,
 Nagyfuvaros-utca 11.
Magyar Nyomda,
 József-utca 45.
Országos Hirlap nyomd.
 József-körút 65.
Rózsa Kálmán és neje,
 Szentkirályi-utca 30.
Szent Gellért-nyomda, (Valter E.),
 Práter-utca 44.
Szent László-nyomda,
 Röck Szilárd-utca 28.
Vörösmarty-nyomda,
 József-körút 14.
Weissenberg Ármin,
 József-körút 28.
- IX. ker. (Ferencváros).
Engelmann Mór,
 Vámház-körút 15.
Pátia-nyomda részvénytársaság,
 Üllői-út 25.
Vasvári Lajos,
 Üllői-út 41.
- X. kerület (Kőbánya).
Első kőbányai könyvny.,
 Jászberényi-út 1.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Lengyel Lipót.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczi-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Azód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-To olya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Streinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Halyák István.
Tokay Lajos.
- Balázsfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skribanek N.
- Baróth**
Mizsúr Ádám.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
Povázsay László.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Sziheleszky József).
Lepage Lajos.
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Gött János Fia.
Herz és Társa
Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Breznóbánya**
Kreiser J.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton.
- Csongrád**
Csongrádi Hiradó nyomdája (tul.: Hegyi Antal).
Szőke Pál.
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Neumann Samu.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek.
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler, Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Pautz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Erseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kösch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekujvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Matkovich Aladár.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia« könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
- Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértéplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodits Lajos.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerousch G.
Mochovich Emidio.
Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.
Unio könyvnyomdai müintézet (Tipografia artistica).
- Fogaras**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galántai könyvny.
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyömk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinszky Zoltán.
- Kabold**
Deutsch Mózes.
- Kalocsa**
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovicz Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Ifj. Nauer Henrik.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Fekete Mihály.
Öttinger Ede.
Pannonia-nyomda (tulajd.: Somogyi János).
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László.
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Körös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskóvícs József.
Ellenzék nyomdája (tul.: Magyar Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (bérlo: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Wesselényi és Társa.
Stamberger Bernát.
Wagner és Szelényi.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Nagy-Atád**
Grünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER

A táblázatszedés.

Tapasztalásból tudhatja mindenki, hogy valamely szedőnek, ha a *jó* jelzőre igényt akar tartani, nem elég, ha csupán a szedés valamely ágában képezi ki magát különösen, hanem elkerülhetlenül szükséges, hogy annak bármely szakához megkívántató ismereteket úgy elméletben, mint gyakorlatban elsajátítsa. Mit ér például az, ha valaki kitűnő kompressz-szedő, gyorsan és talán eléggé jól is dolgozik, de tudománya azonnal cserben hagyja, mihelyt valamely — talán egészen egyszerű táblázatot kell kiszednie? Vannak ugyan a szedésnek olyan ágai is, a melyeket nem föltétlenül szükséges minden szedőnek tudni, — ilyen például a hangjegyszedés is, — de azért minden szedőnek törekednie kell arra, hogy ha lehetséges, ezeket is megtanulja, mert sohasem lehet tudni, ki hová kerül és milyen munka jut kezei közé, s ha valaki bármilyen munkát is fennakadás nélkül el tud végezni, azt hiszem, ez mindig csak dicséretére válik. De ha ezeket a különleges ágakat nem is mindig tanulhatjuk meg, törekedjünk arra, hogy legalább a leggyakrabban előforduló munkákat végezzük el kifogástalanul.

Tudvalevő, hogy a szedésnek három főága van: a kompressz-, táblázat- és az akcidenz-szedés. Ezúttal a táblázatszedésről óhajtok egyet-mást elmondani. Lehet, hogy olyan dolgokat említek, a melyek általánosan ismeretesek s a képzetesebb szaktársak mosolyogva olvassák, de ne feledjük el, hogy vannak olyanok is, a kik e téren még nem érzik magukat elég erősnek s ezek talán, szívesen veszik, ha olyasmit olvashatnak, a mi önképzésüket elősegíti. De meg bármilyen ügyesek legyünk is a gyakorlatban, mégis jól esik néha, ha elméletben is foglalkozunk azzal, a mivel kenyerünket keressük. Ezáltal két czélt érhetünk el: először olvasgatás közben esetleg olyan dolgokra akadhatunk, a melyek figyelmünket eddig talán elkerülték s így tudásunkat gyarapítjuk, másodsor pedig, ha talán valaki bizonyos dolgról téves felfogással írta, alkalomadtán tévedését helyreigazíthatjuk.

Kétségtelen, hogy a szedés legegyszerűbb ágánál, a kompressz-szedésnél is bizonyos fokú tudásra és ügyességre van szükségünk, de ez igények fokozottabb mértékben jelentkeznek a táblázatszedésnél, melynél legelső sorban szükséges, hogy az illető szedő jól tudjon számolni s hogy a kizáró-anyagokat lehetőleg pontosan ismerje.

A táblázatszedésnek is vannak egyes szabályai,

melyeket megkísérlek az alábbiakban lehetőleg röviden felsorolni.

Mielőtt valamely táblázat szedéséhez fognánk, szükséges tudnunk, hogy milyen nagyságú papírra lesz táblázatunk nyomva. Ha a kívánt papírvet megkaptuk, következik a táblázat szélességének és hosszúságának kimérése. Ez a legegyszerűbb módon történik: stégekkel kimérjük, hogy a szükséges margó meghagyásával a táblázat milyen széles és hosszú legyen. Ezután következik a fontosabb rész: a fej kiszámítása, vagyis az egyes rovatok beosztása. E műveletnél különösen figyelniünk kell az egyes rovatok szövegére, mert tudnunk kell, hogy például a folyószámnak mindig kisebb hely elegendő, mint az olyan rovatnak, melybe valamely név lesz írva, a forint-rovatnak nagyobb, mint a krajczárának stb. A fej kiszámítása kétféle módon szokásos: vagy magára a kéziratra írjuk az egyes rovatoknak szánt számot, vagy pedig szekrényünk szélén kvadrátokból és léniákból mértéket készítünk. Ez utóbbi mód megbízhatóbb. Ha az így készített mérték esetleg keskenyebb lenne a kívánt szélességnél, úgy az egyes rovatokat szélesíthetjük, — természetesen azokat, a melyek ezt leginkább tűrik, — viszont ha szélesebbre ütne ki mértékünk, megfordítva: keskenyítjük. Azoknál a táblázatoknál, a melyeknél a láb nem üres, hanem szedéssel vagy számokkal lesz kitöltve, ügyelniünk kell a mérték készítésekor a lábra is, mert az ilyen táblázatoknál a fej sokszor egészen mellékes s előre tudnunk kell, hogy a megállapított helyen a szöveg elfér-e?

Csak azután, mikor így minden rovat nagyságát előre megállapítottuk, foghatunk a táblázat szedéséhez. Ne sajnáljuk azt a pár percnyi időt, a melybe a kiszámítás kerül, mert ez okvetlen szükséges s mennyivel könnyebben haladhatunk azután, midőn már minden ki van számítva s csak a sorokat kell kizárnunk. A fej magasságának megállapításánál mindig annak szövege az irányadó, mert sokszor a legnagyobb táblázatnak is elegendő négy cicerós fej, ha annak szövege olyan csekély, hogy ekkora helyen is kényelmesen elfér.

A fej szedésénél ügyelniünk kell, hogy az abban elhelyezett szöveg könnyen olvasható legyen s ezért a sorokat lehetőleg vízszintesen helyezzük el. Ha azonban valamely keskeny rovatba aránylag sok szóból álló szöveg jönne s szavakat sokszor el kellene választanunk, helyesen cselekszünk, ha a sorokat függőlegesen állítjuk (alulról fölfelé olvasva), mert így a szedés is, meg az olvasás is könnyebb.

Mint mindenütt, úgy itt is fontos a jó kizárás. A szedés tudvalevőleg a formába zárásnál mindig összeszorul, a léniaák és térzők ellenben nem s így könnyen megesik, hogy a henger valamely betűt vagy szót is kihúz s szedésünket tönkretelheti, de ha ezt nem is, okvetlenül megjelenik a gépmesterek boszantója: a spisz. Némely szedőnél szokásos, hogy a keskenyebb rovatokba jövő sorokat csak a melléje tett kvadrát segítségével zárja ki. Ez eljárás nagyon helytelen, mert így egészen pontosan — különösen több sort — kizárni nem lehet, hanem szükséges, hogy a kizárást mindig pontos mennyiségre állított vinkelben végezzük. Nem mondom, hogy talán két ciceróra is külön kizárjuk vinkelünket; ez tölösleges, lehet az 20—30 ciceróra is állítva, mégis kizárhatunk benne pontosan két cicerós sorokat is, ha a fölösleges ürességeket kvadráttal kitöltjük. Az egyes rovatokban magánosan álló sorokat mindig a fejmagasság közepére zárjuk; természetesen nem annyira szigorúan, hogy talán nyolczadpetites térzőket is használjunk. Ha például négy ciceróra garmond sort zárunk ki, a fönmaradó térzőt bátran tehetjük a sor fölé, annál is inkább, mert a betűnek alul levő üressége pótolja a fölül levő térzőtöbbletet. Ha azonban megfelelő kizáró-anyagunk van, zárhatjuk a sort pontosan középre, különösen ha abban több lenyuló betű (g, y, p) fordul elő.

Hogy a fejet a lábtól milyen léniaával választjuk el, arra nézve megoszlanak a vélemények; az egyik rész a feketét tartja helyesnek, míg a másik a duplafinom mellett tör lándzsát. Erre nézve szigorú szabályt nem is kell felállítani, vehetjük akármelyiket. Ha táblázatunkban fekete léniaák nem fordulnak elő, mindenestre helyes, ha az elválasztó vonal sem lesz fekete.

Meg kell említenem azt a helytelenséget is, hogy némelyik szedő a táblázat-fejben mindenféle címzetűket összeszed, úgy hogy sokszor szedése nem is táblázat-fejnek, hanem betűmintának látszik. Ez teljesen fölösleges. Elegendő, ha a fejben előforduló főbb címeket, mint »Bevétel«, »Kiadás« stb., szedjük fekete írásból, a többinek elég jól megfelel az esetleg egy-két fokkal nagyobb antiqua. Az előbb említett főbb rovatokat mindig szorosan el kell választanunk egymástól; ilyenkor helyénvalónak tartom a fekete lénia alkalmazását. Vigyáznunk kell azonban, hogy a címsor alatt futó lénia ne törje meg a rovatválasztó fekete vagy duplafinom vonalat, mert ez nagyon csúnyán néz ki.

Ezek után áttérhetek a »láb« szedésére, mely ha üresen marad, olyan egyszerű művelet, hogy szedését akár fiúval is végeztethetjük s itt nem is igen akad megjegyezni való. Néha a keresztvonalat is beleszedjük a lábba, különösen ha nagyobb távolságra következnek a vonalak egymás után. Ez azonban nem mindig lehetséges, részint pedig mert magában a táblázatban vannak olyan keskeny rovatok, a melyekbe keresztvonalat szedni nem lehet, vagy ha lehetne is, ez nagyon időrabló munka volna. Ezért ma már nagyon ritka az olyan táblázat, melybe a keresztvonalat bele kell szedni; sokkal gyakrabban fordul elő, hogy a keresztvonalakat külön nyomják a táblázatra. Ilyenkor nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a szabályt, hogy a táblázat belső szélessége 2—4 ponttal mindig keske-

nyebb legyen a keresztvonalak szélességénél, úgy hogy a harántlénia a körítő vonalat legalább egy pontnyira fedje.

Némely táblázatnál azonban a láb nem marad üresen, hanem vagy kompressz-szedéssel vagy pedig számokkal lesz kitöltve. Ilyenkor, ritkán az igaz, de mégis elkövetik azt a helytelenséget, hogy ha a rovat, melybe a szedés jön, nem megy ki ciceróra, hanem például tíz ciceró és négy térző széles, a szedést is ugyanilyen szélességre zárják. Ennek helytelenségét talán csakugyan nem kell magyarázni, mert azt mindenki tudja, hogy sokkal könnyebben dolgozunk, ha a szedést tíz ciceróra zárjuk, a fönmaradó négy térzőt pedig a hasáb két oldalán osztjuk be. Másként áll a dolog, ha az illető rovatba szöveg helyett számokat kell helyeznünk. Miután a számoknál mindig pontos kizárásokkal dolgozunk, itt megint arra kell néznünk, hogy az egyszerű kizárást ne komplikáljuk spáciumokkal. Ha például egy öt garmond szélességű rovatba szedünk garmond számokat, nem szabad azokat négy ciceróra zárni s a fönmaradó térzőt melléje helyezni, mert ezáltal a kizárás nagyon bonyolódott lenne s kevésbbé pontos. Viszont ha ugyanilyen szélességre petit számokat szedünk, ezeket már négy ciceróra kell zárunk, mert e betűfaj kizárásai ciceróra mennek ki. És így tovább.

Sok helyen, különösen vidéken, szokásos, hogy ha a táblázat számokkal lesz kitöltve, a számokat külön-külön rovatonként szedik s mindjárt helyükre is állítják. Ez nagyon hosszadalmas eljárás. Sok időt takarítunk meg, ha a számokat nem külön szedjük az egyes rovatokba, hanem az egész kéziratoldalon egy sorban levőket egymás mellé s az így nyert számtömeget azután a hajóra emelve és megnedvesítve, ár segítségével kényelmesen rakjuk az egyes rovatok közé a megkívántató kizáró-anyagot egy darabban s a léniaikat. Ennek az eljárásnak különösen az az előnye, hogy sürgős táblázatok szedésénél többen is segíthetnek. Egyik leszedi a számokat, a másik a fejet, a harmadik pedig összeállítja a táblázatot. Hogy így sokkal gyorsabban haladunk, mintha csak egy szedő bajlódik a táblázattal s az is rovatonként szedi a számokat, — az könnyen érthető.

Nagyon sokszor kell szedni olyan nagy táblázatokat, a melyek nem férnek el egy oldalon, hanem az iv két oldalán állanak. Ezeknél a táblázatoknál nem kell mind a két oldalon keretléniaát alkalmazni, hanem a táblázat belső oldalára (vagyis a papiros hajtása felőli részére) finom vagy fekete léniaát tegyünk; ez esetben azonban a fej fölött futó keretléniaának legalább két pontnyira hosszabbnak kell lenni a fejnél, hogy a táblázatok összetartozását jelezze. Túlzásba nem szabad esnünk, mert a négy pontnál kijebb álló keretlénia csúnyán néz ki. Sokan ez úgynevezett »füleket« egészen el is hagyják, én azonban czélszerűnek tartom azok alkalmazását, már csak azért is, mert a léniaák mellé helyezett térzők megakadályozzák azok elcsuszását.

Ha még megemlítem, hogy a táblázatok alján, az »összesen« fölött használni szokott fekete léniaát sem szabad függélyes vonalakkal áttörni, hanem mindig lehetőleg egy darabban kell keresztbe helyezni, — talán nagyjából fel is soroltam azokat a szabályokat, a melyekre a táblázatszedésnél figyelnünk kell.

Természetesen nem terjeszkedhettem ki minden legkisebb részletre, mert ez túlhaladná egy szűkre szabott dolgozat csekély méreteit. Éppen ezért hagytam figyelmen kívül a táblázatszedés másik fajtát: a vonalak nélküli táblázatok szedését is, melyről majd más alkalommal mondok el egyet-mást, ha ugyan akad valaki, a ki elolvassa. Mert a szaktársak különféle csoportokra oszlanak. Vannak, a kik abban az erős meggyőződésben élnek, hogy ők már mindent tudnak s így egyáltalán fölöslegesnek tartják, hogy néha valamit olvaszanak is. Vannak azután olyanok, a kik érdeklődnek ugyan a szakcikkek iránt, de azok elolvasása után fitymálva jelentik ki: »Hisz ezek már régi dolgok, ezeket itt is, meg itt is olvastam már!« Megérjük, hogy ezek a jó urak, egyszer a könyvnyomtatásról olvasva, így kiáltanak fel: Ez nem új dolog, hiszen Gutenberg már 400 évvel ezelőtt nyomtatott faszajtóján! Újabban meg az a szokás terjed, hogy legelőször az aláírást nézik, hogy ki írta a cikket? Ha azután a szerzőt esetleg ismerik s talán az ábrázata nem elég tetszetős: írhat az bármit vagy bármiről, a nélkül, hogy cikkét elolvasnák, kimondják az ítéletet: Nem ér semmit, mert X. vagy Y. írta. Legvégül van aztán azoknak a szaktársaknak kis csoportja, a kik szívesen olvassák a szakdolgozatokat s keresik, kutatják: hol tanulhatnak valamit. Ezeknek irtam én is ez igénytelen dolgozatot s ha akad köztük egy is, a ki valami figyelemre méltót talált cikkemben: kész a jutalom fáradságomért. Ha pedig tévedtem volna valamiben, világosítson fel: köszönettel fogadom.

Simonovits Kornél.

Korrektorok egyesülete.

Nem hiszem, hogy a fenti cím valami kánikulai hangulatra lenne jó, hogy majdnem egy évi eszme-pendítés után végtére akad olyan bátor egyén, ki belátta a fenti cím alatt hangoztatott eszme életrevalóságát, nekimerjen vágni épen kánikula idején annak, hogy amaz általam hangoztatott eszme mellett mint első harcros küzdjön.

Simonovits Kornél szaktársam azonban, valószínűleg vagy nem ismeri még az általános helyzetet, vagy pedig igen rajongó ember kell hogy legyen, mert máskülönben nem hiszem, — ha bármi jónak látja is eszmémet, — hogy oda állt volna a küzdők elsejének és erősen merné hangoztatni, hogy igenis ez eszme jó, ez eszme keresztülvihető és az általánosságért keresztül is kell vinni.

De legyen Simonovits Kornél rajongó vagy nem, én előttem úgy tűnik ő fel, mint egy szebbért, jobbért törekvő ember, ki belátta azt, hogy annak, a ki magát korrektornak tartja avagy korrektorságra aspirál, bizony nagyon, de nagyon elkél egy ilyen, hogy úgy mondjam: »korrektorok egyesületé«-be való tartozás.

Mert hogy én most ismét azt bizonyítsam és hangoztassam, hogy mire való egy ilyen egyesület, vagy esetleg, ha a Szakkör, belátva e tekintetben létének czélját, hogy mire való lenne egy ilyen alosztálya, azt tenni nem fogom; nem pedig azért, mert ha nem is

kimerítően, de irtam e felől eleget, máskülönben pedig Simonovits Kornél is volt oly szíves, — igen helyesen fogván fel a dolgot — hogy életrevalóan szólott hozzá; meg aztán a cím már maga olyan, mely helyes fel-fogás mellett egy egész programot tartalmaz. De máskülönben mindenki, ki önállóan gondolkodik, képes magának bizonyos képet önállólag alkotni valamely dolog felől, így ez alkalommal csak bátor leszek az eszme felett tárgyilagosabban, bővebben kiterjeszkedni, már csak azért is, hogy minél jobban bizonyítsam, hogy ez eszme életrehívása minden nyomdásznak, legyen az korrektor vagy akarjon az korrektor lenni, az mindegy — valóságos életszükséglet.

Nem szeretek ismétlésekbe bocsátkozni s ha lehet, ezt kerülöm, de most, úgy hiszem, mégis ismétlésbe esem, midőn azt hangoztatom, hogy ugyan Magyarországon hány korrektor — jelenleg csak korrektorokról szólok — van olyan:

- ki helyesen, nyelvtanilag bírja a magyar nyelvet;
- ki helyesen, nyelvtanilag bírja a német nyelvet;
- ki francziául tud beszélni, vagy legalább e nyelv eleml szabályait tudja;
- ki a latin nyelvben a szükséghez képest jártas;
- ki az angol nyelvnek csak írási és kiejtési szabályait is ismeri;
- ki a versmértékeket, versszabályokat ismeri;
- ki a tizedes törtet érti;
- ki a görög *abc*-t ismeri;
- ki tudja, hogy a földrajzi dolgok, elnevezések mely országot illetik; és végül a
- ki helyesen tud korigálni, hogy — a mi a legfőbb — a szedő tudja magát hozzája alkalmazni.

A felületesebbek a fenti sorokon bizonyára mosolyogni fognak, mondván: ugyan-ugyan, hát ki fog akkor korrektor lenni, ha mindezeket tudja, akkor elmegy ezzel a tudománnyal — miniszterelnöknek.

E mondásom nem feltevésen alapszik, mert a ki mélyebben figyeli a mi embereinket, az tudni fogja, hogy a fenti nyilatkozatuk igaz; de ha igaz a fenti nyilatkozat az elfogultabbak szerint, viszont engedjék meg kijelentem, hogy a korrektornak, de a szó szoros értelmében vett korrektornak, ha nem is mindig, de sokszor kell annyi általános ismerettel bírni, mint egy — miniszterelnöknek. Mert nem lehet mindig arra hivatkozni, hogy ott vannak a segédkönyvek, lexikonok, szótárak, a legrosszabb esetben utána néz ottan, ha kétségben van valami tárgy vagy dolog fölött.

Ez szép és helyes, de hát a korrektornak nem szabad mindenben holmi szinpadialakká válni, ki Mukányi módjára minden tudományát a zsebeiben hordja, valamit talán a fejébe is kell elhelyeznie, hogy aztán e tárházból szedegesse elő akkor a szükséges tudnivalókat, mikor vagy nincs ideje a segédkönyveket bujni, vagy ilyenekkel nem rendelkezik.

Jól tudván azt, hogy úgy mondva »universal genie«, ki mindenféle diplomával rendelkezik, nem fog a nyomdai korrektori asztalhoz ülni, már csak az okból sem, mivel mint a franczia mondja: »ott, hol a föld szűk termést ad, ott gyéren lagnak emberek«; — azaz átvitt értelemben, minél kevesebb a fizetés, annál kevesebb és hiányosabb képzettségű pályázó akad és ha

ezt tudjuk, tudjuk azt is, hogy a nyomdai korrektorok egy-kettő kivételével az értelmesebb szedők soraiból kerülnek ki, kiknek tipografailag helyes nyelvérzékük és javításuk van kinek a magyar, kinek a német nyelvben s a mi általános ismerete van, azt csak nagyon kevés kivétellel iskolázottságának, hanem önművelődésének és olvasottságának köszönheti, melylyel aztán kiemelkedik szedőtársai soraiból.

Az igaz, hogy az olvasottság sokszor jobb műveltető, mint az iskola, mert az iskolában tanultakat mihamar elfelejti az ember s így önművelődés és gyakorlat által kell ébren tartania az általános ismereteket fejében és ugyanezzel újakat szerezni a meglevőkhöz.

Értelmes emberek is ezek, már tudniillik sok közülök, mert némelyik azt hiszi, hogy elég a tipografiai szabály szerint korrigálni s azzal a további önművelődésnek, olvasásnak búcsút kell mondani és — mondanak is.

De mai napság, midőn bizonyítani kell minden téren a gyakorlatiasabb, műveltebb voltát a pályázó egyéneknek: az a tudás, mivel ma általában a korrektorok közül sok bír, nem elég ahhoz, hogy példaadó képül szolgáljon szedőtársainak s hogy azok munkájukban utána menjenek, illetve hozzája alkalmazkodjanak.

Ne érezzék magukat sértve a korrektor urak, hiszen senkinek sem akarom én kisebbiteni tudományát, műveltségét, gyakorlatias tudását, gyakorlatát, csupán általában szövegek, s ez pedig nem vonatkozik senkire, csupán a helyzet képének változására.

De midőn nem támadok senkit, igaz, hogy viszont senkit sem dicsérek, mert ez viszont sértés volna a többiekre.

Csupán csak egyet szeretnék itt felhozni és bizonyítani, s ez az: mivelhogy minden foglalkozásnál, mesterségnél úgy, mint tudománynál, művészetnél stb. csak az a mester, ki tisztán, hibátlanul végez el valamit s ki dolgának alapját, minden csinját-binját ismeri, épen úgy csak az az igazi korrektor és csak az tarthatja magát annak, ki a magyar és német nyelv *kitűnő*, de hangsúlyozom: »*kitűnő*» tudása mellett és az általános ismeretek birtokában lévén, néminemüleg ért egy vagy két európai nyelvet, hogy esetleg csekélyebb dolgokat fordítani és ezekben kevesebb hibával tudjon javítani és a szedőknek esetleg utbaigazítást tudjon adni egyes szavak olvashatatlansága esetén?

Mert azt, legalább úgy hiszem, csak nagyon kevesen mernék vitatni, hogy egy korrektor megfelel hivatásának akkor, ha csak egy nyelvet ért úgy a hogy, azaz — nyomdailag; értve ezalatt a tipografiai szabály szerint való javítást. Mert az igaz, hogy typografice csakis szedő lehet jó korrektor és ez nem elfogult nézet vagy mondás, de viszont az is igaz, hogy sokszor nem mindig *értelmi* korrektor is. Nos tehát ez az a pont, a hol meg kell állnunk és a mely fölött határozottabb nyomatékkal kell érveinket kifejteni, hogy belássák vagy az egyesek, vagy a Szakkör szavaim igazságát és igyekezzenek vagy arra az útra lépni, mit kijelölni bátor leszek, vagy pedig ha a Szakkör látja be ezen dolog életrevalóságát, akkor igyekezzék oda hatni, hogy kebelében, nevének megfelelőleg, legyen egy olyan testület, mely a szakdolgozók legelsejét gyakorolja és mely nélkül nem

hogy helyes alapon álló korrektor, de részemről még értelmes szedőt sem képzelek.

Mint mondám, a *szakkorrektorba* bele kell oltani az *értelmi korrektort*.

Miként lehetséges ez?

Nagy kérdés, de erre a már annyiszor hangoztatott »korrektorok egyesülete« ad választ. Hangoztattam, hogy a korrektorok egyesülete időnkint vita- és előadó-estélyeket rendezne, melyen ne a »tekintély«, hanem a »tudás« imponáljon és döntsön, hol azonkívül két-három nyelvtanár vezetése mellett nyelvkurzusok nyitattának és pedig oly módon, — nem a boldog emléké volt egyleti kurzusok módjára, — hogy minden egyes, ki a magyar és német nyelven kívül valamely nyelvet vagy tárgyat tanulni akar, előzőleg fizetendő havi 50 kros vagy egy forintos díj lefizetése mellett látogathatja az órákat és pedig oly módon, hogy minden negyedévben felvétetnének újabb hallgatók, kik aztán nagyon természetesen három hónappal később vizsgáznának a tanulandó nyelvből vagy tárgyból, mint az előbbieket.

A tanítás hetenkint három órai lenne minden tantárgyból, azonkívül pedig a Szakkör vagy pedig ha külön egyesület alakulna — persze talán más módozatok mellett rendezhetné tanítási estélyeit — a szorgalom és tanítási kedv felébresztésére és ébrentartására díjakat tűzne ki, mely szintén igen hathatósan mozdítaná elő a tanulási kedvet.

Nem szabadna visszariadni semmitől, mi e cél előbbrevitelét biztosítaná, de meg kellene azt ragadni s csak így lehetne helyes alapokon álló korrektorokat nevelni és az egyöntetű korrigálást behozni; mely dolog egyedül is megérdemli, hogy ez eszmével foglalkozzunk.

És ezáltal adnók meg a *gyakorlati* korrektoroknak az *értelmi* korrektor jelzöt.

Lesznek, kik talán azzal fognak érvelni, hogy hiszen évekkal ezelőtt az egyleti önképző-osztály is rendezett ilyen tanestélyeket, melyre az első időben tömegesen iratkoztak be s mikor aztán vizsgát kellett volna tenni, akkor nem volt hallgató, ki ezt letegye, mert addigra mind elmaradozott. Ha ezt felhozná valaki, a tiszta igazságot mondaná, mert ez tényleg úgy volt, csakhogy a ki ezt felhozná hallomás útján és nem ismerné az akkori dolgok mikénti állását, az felületes bírálatot mondana és meghuzná a lélekharangot egy születendő eszme felett a nélkül, hogy tudná a meghalt eszme akkori állapotát.

Sok hibában leledzett az akkori órák tartása; először, hogy nem tartották ébren a tanulási kedvet semmiféle ígérettel, kitiintetéssel; másodsor, hogy vasárnap délutánra is tettek órákat; harmadszor, hogy talán az idők, a viszonyok és az állapotok is mások voltak; negyedszer pedig nem igen vették komolyan a dolgot, mert semmire sem voltak kötelezve a tanulók.

Bizony pedig akárki mit mond, azok áldásos dolgok voltak, csakhogy, sajnos, eredménytelenül osztoztak fel a megbánomság miatt mindig.

Szonorú, hogy úgy van, de sok egyént, épen úgy, mint a gyermeket, ígéretekkel, jutalmak kiosztásával lehet csak arra venni, hogy valamely dolgot, mely szerinte akkor, mikor nem tudja, kedv- és időtöltésnek látszik, de melyet később, ha megtanulja, kenyérkeresetül

használhat fel, megtanuljon és így saját magát is társadalmi műveltség tekintetében feljebb emelje és létének könnyebb megélhetést biztosítson.

A ki ismeri az emberiséget és kivált azokat, kiknek kenyerük megszerzése elég gondot ad, az rossz néven sem veszi, hogy napi gondjaik mellett nem törik magukat nyelvek megtanulása és tudományok elsajátítása után. És ha az ilyenek mégis megteszik azt, hogy szabad idejüket tanulással töltik, azok vagy önbecsérzetből teszik azt, vagy pedig a kitűzött jutalom elnyerése miatt.

Nem mondom én, hogy egyszerre kellene az összes tudományágakat tanítani; nem, először csak a magyar és német nyelvet, a helyes értelmezését ennek a két nyelvnek kellene taníttatni, azután fokozatosan életbe léptetni a többi nyelvfajokat, tudományos dolgokat, hogy így fokozatosan felébresszék a tanulási kedvet és önbecsérzetet.

Nem hiszem, hogy nem akadna elég tanuló, mert a jelleg, mely alatt ez folya, elég csáberővel bírna azokra, kik még nem korrektorok, hogy ők — tanult korrektorokká válnak; a kik pedig már korrektorok, ezeket, ha van saját tanulási kedvük, önbecsérzetük, vonzaná talán a tanulásukért, szorgalmukért nyerendő kiüntetés.

Mindenesetre azonban olyan intézmény lenne életre hívva egy »korrektorok egyesülete« által, mely fontosabb holmi semmi értékű társadalmi egyletekkel, — nem értem ezalatt természetesen a segélyező egyleteket, — melyek csak a korcsmai hang és modor elsajátítása és a szájhősiesség gyakorlása miatt hívtak életre.

Haraszti József.

Valami a betűtárakról.

Az alább elmondandókban általánosan ismert, azonban szakszerűleg még alig-alig tárgyalt bajokat számdékozom elmondani. Egyben csekély tehetségemhez mérten eme bajoknak orvoslási módját is meg fogom mondani.

Minden szaktárs, a kinek alkalmá volt nagyobb nyomdában foglalkozni, tudja azt, hogy mily fontos a nyomdai rendre, valamint a fennakadás nélküli munkára a jól berendezett és rendben tartott betűtár.

S mégis mit látunk?

Azt, hogy a valóban jól berendezett, de különösen rendben tartott betűtár manapság olyan ritka, mint — hogy egy elcsépelet hasonlattal éljek — a fehér holló.

Mi ennek az oka?

Véleményem szerint a szakértelem, vagyis helyesebben: a hozzáértés hiánya. Az, hogy éppen szakmánknak ezt az ágát a legnagyobb mértékben elhanyagolják úgy maguk a szaktársak, mint az üzletvezető urak is. Az előbbieket vele behatóbban nem foglalkozva, ha rájuk is bízhatnánk, nincs meg bennük a gyakorlati érzék és helyes felfogás annak vezetése iránt; az utóbbiak pedig azért, mert felfogásuk szerint erre a feladatra bármelyik már régebben az üzletben alkalmazott, közepes tehetségű szedő vagy feltisztogató is elég alkalmas munkaerő.

Tudjuk ugyanis, hogy úgyszólván minden nyomdában a betűtárosi állás mintegy penziószámba megy.

Ennek az általános balfelfogásnak pedig igen sokan megiszszák a levét. Alig van nagyobb üzlet Budapesten, a hol a személyzet legnagyobb része, de különösen a számoló-szedők állandóan hadi lábón ne állanak a betűtárossal, a mi nem mindig a betűtáros hibájából ered ugyan, de mindannak dacára jó lélekkel mondhatom, hogy legtöbbször mégis ő a hibás.

Távol legyen tőlem, mintha én azzal akarnám vándolni a betűtárosokat, hogy talán szántsándékkal vagy rosszakaratból húznak ujjat a személyzettel. Legkevésbé sem. Ennek a bajnak én egészen másutt látom az okát.

Fennebb azt mondtam, hogy a betűtárosi állás legtöbbször penziószámba megy. Ennek tulajdonított én leginkább az említett anomáliákat. Mert fiatalabb szaktársaink nem ambicionálják maguknak a nyomdai berendezés czélszerű vagy czélszerűtlen voltának tanulmányozását, gondolván, hogy ezt majd úgyis csak az öreg N. N. bácsira fogják bízni s miután az öreg N. N. bácsi fiatal korában szintén hasonlóképen gondolkozott, most csinálja ugyan, mert reá van bízva, azonban a legtöbb esetben csak a véletlennek köszönhető, ha valamit jól csinált.

Magam sem vélem azt, mintha egy betűtáros csakis akkor felelhetne meg feladatának, ha kitűnő akcziószedő vagy táblázatszedő; de meg kell benne lenni annak a tulajdonságnak, a mi kellő rátermettség mellett figyelmes szemlélés és tanulmányozással elsajátítható: a gyakorlott, mindent áttekintő szemmértéknek és helyes beosztásnak.

Szerintem a betűtárosnak nemcsak arra kell figyelemmel lennie, hogy a tartalékbetűk, osztani való szedések és tézők rendben vannak-e és eltévesztett hatáskörnek tartom, ha csak ennyivel van felruházva. A betűtárosnak felügyelni kell a nyomdai rendre is, t. i. a szekrények (különösen a mindenki által használt, de senki által nem tisztogatott czímirás-szekrények), állványok stb. tiszta, ép és rendezett állapotára. Mert éppen ezek körül tapasztalható a legtöbb nyomdában a rendtelenség. Olyik helyen szinte borzalom egy-egy czímirás-szekrényt megnézni. Hát még abból szedni?

Nagy hibájok a betűtáraknak, hogy jóformán állandó jelszó bennük a »Nincs!« Pedig betűtár éppen ott kell és ott van, a hol annyi anyag van az üzletben, hogy nem forog mindig az egész közkézen. Mert ugyan mi a csodának akkor a betűtár, ha tartalékanyag nincs, már pedig ha van, akkor miért »Nincs!«?

Megmondom ezt is.

Azért, mert a legtöbb üzletben csaknem minden egyes szedőnek saját külön depója van, a hol sokszor még olyan anyagokat is tart elrejtve, a mire talán hónapok múlva sem lesz szüksége. És mert mindegyik hasonlóképpen cselekszik, csak természetes, hogy a betűtárban stereotípálva van a »Nincs!«

Ez pedig úgy az üzletre, mint a személyzetre káros. Ezen a bajon csak egy erélyes betűtáros segíthet.

Járja gyakrabban sorra a szedők helyeit s a hol főlősleges anyagot lát, intézkedjék, hogy az bevitessék a betűtárba. Természetesen itt is főfeltételnek kell lenni a szakértelemnek és igazságszeretetnek, hogy valóban

szükséges anyagot ne vegyen el a szedőtől! Azután birja rá művezetőjét, hogy már a munkarend által kötelezővé legyenek téve a szedők a nekik fölösleges anyag beszolgáltatására. (Ez különben a legtöbb helyen benne is van; de nincs végrehajtv!) Így megkönnyül neki is a helyzete és úgy ő neki, mint a szedőknek is a munkája. Mert nem pang egyik vagy másiknak a regálisa alatt olyan anyag, a mire egy harmadiknak esetleg égető szüksége van.

Szedő szaktársaim itt mindjárt arra fognak gondolni, hogy igen ám, mi beszolgáltassuk, hogy azután a betűtáros ott bent elrejtse és mi soha viszont ne lássuk.

És ebben igazuk is van.

Azért vált az úgyszólván rendszerré, hogy a szedők depót tartanak maguknál, mert a betűtárosok legtöbbszörének rendes szokása az anyagot elrejtteni. Hogy minek, azt ők maguk is bajosan tudnák megmondani. Gyánitom ugyan, hogy azért, ha esetleg sürgős munka jönne, legyen mivel előállani; de hát kérдем: ha mindenki elrejt magának, akkor neki még sem marad mit eldugni s mivel rukkol akkor elő?

Éppen azért neki sem szabad ilyen fogásokhoz nyulnia. Legyen ott az anyag a rendes helyén, többet úgy sem használ föl senki, mint munkájához szükséges, annyit pedig úgyszólván felhasználna, ha bármennyi időtöltéssel szerzi is azt össze.

Mennyi hátrány van már ebből is!

***

Sok mindenről lehetne még e tárgynál írni, de azok már csak mind olyan másodrangú kérdések, a melyekre általános szabályokat felállítani nem lehet. Az elmondottak azonban olyanok, hogy csaknem minden betűtárra alkalmazhatók. Kérem azonban a kedves jó öreg depozitőr-bácsikát, hogy ha soraim rájuk nem illenek, ne haragudjanak reám, mert — noha én tudós nem vagyok — miért ne használnám én is az ő mentségüket: »Nincs szabály kivétel nélkül!« Ha pedig némely részben igazat adnak nekem, ismét csak ne haragudjanak, hanem szívleljék azt meg és ne válaszolják, ha valamit kérek, hogy: »Nincs!«

—j— J.

Kossuth Lajos nevenapjára.

Midőn a mult esztendő végén szaklapjainkban közzétettem abbéli kérésemet, hogy a még életben levő, az 1848–49-ki eseményeket keresztülélte szaktársak sziveskedjenek nekem kezök közt levő, amaz időbeli anyagot beküldeni, hogy azt egy megirandó történelmi munkához felhasználhassam, várákoson felüli szép eredmény volt e kísérletem jutalma. Több oldalról igen becses közleményekben részesítettem. Számos, úgyszólván unikumszámba menő nyomtatványt kaptam, melyek közül egyet, a pozsonyi szaktársak által 1840-ben kiadott nyomdászjubiláris költeményt, már e szaklap jelen évi februári számában közzé is tettem.

Nagyon becses anyagot küldött be *Malatin Antal* volt kalocsai nyomdatulajdonos is. E közt találtam egy ismeretlen írótól származó meleg hangú verset, mely-

nek jóslatszerű tartalma ama nagy hazánkfia személyével foglalkozik, ki egész napjainkig oly mélyreható befolyással volt állami létünkre; e verset ugyanis az 1841. január 2-án a Landerer és Heckenast nyomdájában Budapesten megindult Pesti Hírlap szedői csinos tablóban kinyomatták és átadták a lap szerkesztőjének, *Kossuth Lajosnak*, nevenapja előestéjén.

Hangzik pedig e méltán történelmi ereklyének tekintendő költemény, — mely ha szerkesztésben hiányokat is mutat föl, de mint a lelkesültség őszinte nyilvánulása, mindenestre érdemes a közzétételre, — a következőképen:

Tekintetes

Kossuth Lajos urnak névnapjára.

Írj betűt — összeszedem 's trónt építék észnek, erőnek;
Pajzst az igaz, törvényt a' gonosz élte föl.
Írt betűben rejlik száz évek szelleme; benne
Multak képe 's jelen tükrözi vissza magát.
És ha nem írva« csupán van a' jólét üdve, »malasztja« :
A nyomor átokólén új haza édene kél.
'S mintha sírálmából ébredne az »ősi dicsőség« :
Fénybe borul minden, — föltünik új ivadék.
Íly haza vni kihítt becsület 's híre pályaterére:
'S te küzdesz, javaért bukni 's enyészni erős.
Légy Alakítva-ható; Jók Oltalmazva, Szeretve
Mondhassák: elvünk képviselője te vagy.
Írj ezer ivre valót — mi kiszedjük; látva világot
A' betűt győző fényt messzire hinteni fog.
Nagyszerű küzdelmid folyamat olvasva utókor,
Áldás 's hála között zengeni fogja neved.
Névnapod ünnepien térjen meg számtalan izben,
Meg vele bárdalokon tetteid érdemei!

Emelték

a' *Pesti Hírlap* szedői.

1841.

Ennek, a Kossuth Lajos rendkívüli egyéniségét oly szépen aposztrofáló költeménynek elolvasása után a nyájas olvasó első kérdése bizonyára az, hogy kik is voltak tulajdonképen azok a derék szedők, kik szerkesztőjük magasztos eszméit ily talpraesetten voltak képesek felfogni és tovább terjeszteni hazánk és nemzetünk üdvére?!

Íme a válasz.

A Pesti Hírlap abban az időben hetenkint kétszer jelent meg; szedte pedig a következő négy szaktárs, kik egyuttal átnyújtói is voltak a fenti költeménynek: Herz János Miskolczi, Kiss Ferencz Debreczenből, Malatin Antal Pestről és Prohászka Ferencz Pozsonyból.

Ezek közül már csak Malatin Antal van életben. Herz János volt fővárosi nyomdatulajdonos személye eléggé ismeretes korosabb szaktársaink előtt. Meghalt 1893-ban. Prohászka Ferencz pedig mint a komáromi Ziegler-nyomda művezetője szerepelt a nyolczvasas évek végén történt haláláig, míg Kiss Ferenczről nem rendelkezünk közelebbi adatokkal. (Talán kapunk a debreczeni szaktársak egyikétől-másikától e kis történelmi visszaemlékezés révén felvilágosítást Kiss élet-sorsáról.)

Kedves köteletségemnek ismerem most, Lajos napjának küszöbén, a nekem beküldött költeményt a nyilvánosságnak átadni; mint szemernyi hozzájárulást a Kossuth Lajos által hirdetett, világra szóló népszabaddító ígék emlékéhez!

Firtinger Károly.

Párisi kortes-plakátok.

A »boulangizmus« izgalmas napjai óta a francia főváros falragasztóinak pamacsai mondhatni határtalan szabadsággal üzhetik mesterségüket. Legyen az akár milyen terjedék, házakon, kerítéseken, sőt még a város szoborművein is, mind-mind áldozatul esik annak a vad hajsának, mely Párist a választási aktus megejtése idejében elfogja. Az utcák és terek külseje kimondhatlan változáson megy végig.

A képviselőjelölt szerényen azzal kezdi, hogy megrendel vagy ezer darab plakátot; politikai ellenfele azzal vág vissza, hogy plakátjain emennél valamivel drasztikusabb nyelvezetet használ, a mi az előbbit arra készíti, hogy újra a nyomdafesték nagy hatalmához folyamodjék és kihívó ellenjelöltjére ráduplázzon. Ezen a módon működnek a sajtók éjjel-nappal a döntés napjáig. És a legutolsó szedő is talál e mellett foglalkozást.

Ámde mit használnak a szurkoló jelöltnek még oly mézes-mázás ígéretei, ha azok nyomtatvány is, de nem kerülnek a falakon a nyilvánosság elé.

Egy csapat jól begyakorlott cédularagasztó, élén egy szemfüles vezetővel, ilyen alkalommal fölér egy jól szervezett kortesbizottsággal; csak az előbbieket közreműködésével mehet a jelölt a harcába. Ezek aztán egész más, ríktó színekben duzzadó külsőt adnak »a világosság városának« Párisnak. Csakhamar megakadt az ellenséges erők e szabad mérkőzése a beragasztandó üres helyek kifogyása miatt, s kezdődik az »átcsirizelés« ideje. Este tíz óra felé munkára indul a ragasztó a neki kiutalt városrészbe, hogy ottan végezze falszépítészeti mesterségét. Az utcásarki lámpás fényénél csakhamar észrevesz egy kollegát, ki ugyanezt a műtétet az ellenpárt érdekében végzi. Miután utóbbi a létráról leszállt és a két városcsinósító egymást kollegiálisan üdvözölte, szétválás után a másik hamarosan átragasztja az ellenfél plakátját a saját nyomtatványával. S ez az átragasztási manőver így megy tovább a végtelenségig.

Teleaggatnak plakátokkal minden kinálkozó helyet: a színházak feljáróit, a középületeket, a nagy operát, szóval minden térség áldozatul esik a ragasztók tevékenységének. A lámpaoszlopok tarka-barka színű papírsávokban hirdetik a képviselőjelöltek neveit. A márvány és bronzszobrokat sem kimélik meg ilyenkor az efféle díszítéstől, csakhogy a kinyomtatott plakátkészlet a nagyközönség szeme elő kerüljön.

Mennyit panaszkodtak az utcáknak a ragasztók által véghezvitt eme szépnek éppenséggel nem mondható feldíszítése ellen; mindig hiába. A parlamenti tagok, kiknek legtöbb okuk volna — kivált kiáltványaik átragasztása miatt — e kihágás ellen felszólalni, mélyesen hallgatnak, legfőlebb a választás után jut eszébe valamely kibukott jelöltnek e miatt feljajdulni, de ez már csakugyan »eső után köpönyeg«.

Négy esztendő leforgása után a választási mozgalom újra főlészre hozza e jelenségeket és a ragasztók újra a helyzet uraivá lesznek. A pamacs ismét működésbe lép s egész Páris szolgálatjára áll ellenszegülés, protestálás nélkül.

Csak egy plakát marad sértetlen a ragasztók imént vázolt féktelen átragasztási szenvedélyétől. Ez a kor-

mány, városi hatóságok hirdetésménye, szóval a hivatalos jellegű plakát, mely azzal az előjoggal bír, hogy *fehér* papírosra nyomtatják, míg a magánrendelőknek színes papírt kell választani plakátjaik számára.

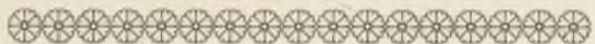
A plakát nagysága, példányszáma és a nyomtatásra kerülő színek határozzák meg aztán az árát. A közönséges plakát, tipografiai előállítva, a példányszám nagysága szerint, öt-iz centimebe kerül darabonként; egy rajzzal ellátott pedig, a rajzművész hírnevessége szerint, 0'50—1'50 frankba kerül. Vannak oly plakátok, melyek valóban művészi értékkel bírnak s oly-olykor darabonként öt frankba is kerülnek.

A plakátragasztást többféle módozat szerint díjazák. Az egyik mód a szabad ragasztásból áll, a kifüggesztés idejének biztosítása nélkül, mely esetben megeshetik éppen az, hogy a konkurrenzia átragasztja a kifüggesztett hirdetésményt. Száz ilyen hirdetésményt a formátum nagysága szerint 3—18 frankért ragasztanak ki. Hogyha az ily hirdetésményeket a konkurrenzától meg akarják óvni, akkor hosszú létrákkal jó magasságban függesztik ki azokat, mely esetben száz példányért 24 frank jár. Ezenkívül vannak hirdetés-vállalatok, melyek a hirdetési plakátokat külön e célra rezervált helyeken aggatják ki bizonyos határidőre, nyolcz naptól egész egy évi időtartamra. Az ily hirdetésmények méterenként havonta száz frankot fizetnek.

Mint láthatni, a választási mozgalom csinos összegeket hoz forgalomba és a nyomdászok csupán azt sajnálják, hogy e forgalom csak minden négy esztendőben ismétlődik.

***

E cikket egy németországi szaklapból vettük át, melynek olvasói előtt ujdonságszámba ment a párisi zajos választási aktusnak leírása, tudva azt, hogy Németországban éppen nem nyilatkozik az ily izgalmas külsőségekben. Másképp van az nálunk; a mi választásaink élénkebb temperamentumunknál fogva már inkább hasonlítanak a francia választásokhoz. Nálunk a vidéken a hordó szolgál szószékül, a kulacs pedig, és néha még drasztikusabb dolgok, argumentálási eszközökül. A főváros, Budapest meg csak úgy díszlik az ellenpártok plakátjaitól, mint a francia nemzet metropolisa.

CSARNOK.

Visszapillantás tizenháromhavi utamra.

A Grafikai Szemle múlt évfolyamában megjelent ily című cikksorozatomban megígértem, hogy uti élményeimet legközelebb folytatni fogom. Az említett cikksorozatot ott szakítottam meg, a midőn Innsbruck városból Németországba utaztam, s most pedig ismét itt veszem fel tárgyam fonalát.

Innsbruckból három úton lehet Németországba menni: Fiüssen felé Ulmnak négy nap alatt, Kufstein felé három nap alatt és a hegyeken keresztül Scharnitz felé két nap alatt érhető el a német-bajor határ. Én az utóbbit vá-

lasztottam, mivel ez a legközelebbi és legregényesebb; aztán vonzott a már leírt útközben levő kolostori nyomda.

Németországban az első városka, melyet elértem, Mittewalde volt. Nyomda ugyan nincs ebben a városkában, de reám nézve azért marad emlékezetes, mert életemben itt ittam legelőször bajor sört és itt szittam a legelső monopolmentes szivart. Mindkettő igen jó volt, csak az egyedüli, a mi rossz volt benne, az, hogy — kevés volt. Biztattam azonban magam azzal, hogy majd Münchenben, a hová utamat irányítottam, mindkettőből több fog majd nekem kijutni.

Mittewaldetől négy nap alatt Münchenben, Bajorország fő- és székvárosában voltam.

München azért főváros, mert nálánál nincs nagyobb Bajorországban, meg azért, mert *Ottó*, Bajorország királya vagy jobban mondva *névleges* fejedelme folyton itt székel, lévén ő felsége gyógyíthatlan beteg, ki helyett Luitpold régens tartja kezeiben a kormány gyeplőit.

Tehát itt voltam Münchenben, a sör és *Schnuff-tabak* hazájában! Őszintén szólva egész másként vélekedtem München felől. Azt hittem, hogy itten csupa intelligens uri ember lakik, a kik vendégszeretők; pedig dehogya! Alig, hogy betettem a lábam e városba, már galléron ragadtott jobbról-balról egy-egy Putz s kérdezték, hogy hát tulajdonképen mi járta is vagyok én itt?! Megmagyaráztam nekik, hogy én azért jöttem az ő sörrel páczolt városukba, mert először *pénzt* akarok, másodsor mert jól akarok lakni, harmadsor híres sörüket akarom megkóstolni, s végre a falut szeretném megnézni.

Nehányszor tetőtől-talpig végignéztek (különösen az egyik; ezt a czipóm állapota nem elégítette ki), majd kissé barátságosabban, de a dutyit kilátásba helyezve útnak igazítottak.

Mindjárt az első utczáknál föltűnt nekem, hogy nagyon sok rendőr jár kettesével az utcákon, a kikkel fölválva civilemberek is beszélgettek. Az utóbbiakat titkos rendőröknek néztem. Jónak láttam, hogy ezeket az uniformisos embereket kikerüljem. Hiába! Olaszországtól kezdve irtózom az egyenruhás emberektől. De minél jobban igyekeztem őket kerülni, annál többen voltak mindenfelé. Már kezdtem azon gondolkodni, hogy vajjon e jó emberek nem-e tartanak hajtóvadászatot reám. Kikutattam minden zsebemet, nehogy véletlenül, ha nyakon csipnek, valami gyanus dolgot találjanak nálam. Nem volt nálam semmi, csak egy darab fekete kenyér, akkora köménymagokkal, mint egy babszem A legközelebbi utcasarkon odaadtam ezt is egy kutyának; ez azonban, úgy látszik, jobb koszthoz lévén szokva, a kényeremet fumigálta. Visszatekintve, láttam, hogy egy rendőr felemelte a kényeret s szaglálta. No, akkor már biztos voltam benne, hogy legalább is anarkistának tartanak. De később mégis bátorságot vettem magamnak, hogy megkérdjem, vajjon mit jelent ez a sok rendőr és katona. S ekkor tudomásomra adták, hogy Bajorország királya sétakocsikázik. No hiszen mindjárt más kedélyhangulatom volt. De a bajorokról fura egy felfogást alkottam magamnak... Mire az ijedtségtől egy kissé magamhoz tértem, ott voltam a kifizető lakása előtt. Nagy léptekkel mentem be hozzá, de még nagyobb léptekkel jöttem ki tőle, mert — pénz volt a zsebemben.

Innen egyenesen a szállóra mentem, a hol ruhát cseréltem. Papiros-gallért gomboltam föl, ugyanilyen mellet és kézelőt. A czipóm kitisztítottam, a ruhám kikéféltam és mentem a híres *Hofbräuhausba*.

A sör jó volt, de a kiszolgálás nem tetszett; *előre kellett fizetni* s a sörért is magamnak kellett menni, de a mi fő, egy liternél kevesebbet nem adtak. Ezért különben nem haragudtam.

Két nap tartózkodtam Münchenben. Ez idő alatt megtekintettem minden nevezetességét, főgondot fordítva a sörházakra. A sör Münchenben a legdrágább: 25 pfennig (15 kr.) egy liter, a vidéken csak 20 pfennig (12 kr.).

Münchenben van 75 nyomda 850 segéddel. Több igen csinos munkát láttam az itteni nyomdákából. Egy nyomdában (Oscar Schumann) egy magyar nyelvű művet szedtek épp akkor, midőn ott voltam.

München nyomdászai sokban hasonlítanak a budapestiekhez; szeretnek veszekedni, verekedni stb.; de a miben a budapesti nyomdászok soha utol nem érik őket, az az — ivás. (No, no! *Szedő*.)

A két nap letelte után ismét útnak indultam Regensburgba. Regensburg egyike Németország legrégebb városainak. A Duna mellett fekszik, 37.000 lakossal. Van 11 nyomdája 185 segéddel. Nevezetesebb látnivalók a világhírű dóm, a királyi palota a festménygyűjtemény, a Huber-féle ház, a nagyszerű dunai hid és a nyomdászszálló, a hol a kifizetés van. Legnagyobb nyomda a Pustet-féle, 71 szedő és 8 gépmesterrel.

Regensburgból Nürnbergbe utaztam. Nürnbergben, mint Németországban minden kifizető helyen, egy napi tartózkodás van. Ha Németországban van látványossággal telt város, úgy Nürnberg bizonyára ez. Bárhová megy az ember, mindenhol akad valamire, a mi egy idegen figyelmét leköti. Már magában véve az is igen érdekes, hogy a város még a rómaiak előtt épült. A rómaiak csak a még mai napig is fennálló *Römische Mauert* (római fal) építették. Sokkal kisebb tehetség vagyok, semhogy történeti fejtegetésekbe bocsátkoznám; de annyit mondhatok, hogy e város úgy fekvése, mint építési stílje és szépségeivel egyaránt elbájolt. 148.000 lakosa van, melyek többnyire játékszer-készítéssel foglalkoznak.

A második alkalommal épp karácsonykor voltam Nürnbergben, a midőn négy napot töltöttem ott. Örökké emlékezetes marad reám nézve e négy nap. Fényben úszott, ünnepi köntöst vett magára a város; a kirakatok ragyogtak a sok csecsebecsétől, s a nép is mintha ki lenne cserélve: örömmel diskurál egy-egy útközben talált ismerősével; szinte örülni látszott, hogy végre ismét van neki egy ünnepe, a melyen örülhet.

A karácsony a család ünnepe. Ekkor mindenki igyekszik, hogy családja körében töltsen a karácsonyt; hisz' nincs több olyan ünnep az évben, mint ez, s ilyenkor azután meg is látszik a családon, hogy ez ünnepre már eleve előkészült. Még a legszegényebb ember is azon igyekszik, hogy ez ünnepre egy kis húst, meg ünnepi kalácsot szerezzen és hogy ezeket családja körében elfogyaszsa. A kinek nincsen családja, az ismerőseit keresi fel s így tölti el az ünnepet társaságban.

De hát azok a szegény vándorlók? Ezeknek sem családjuk, sem ismerőseik! nincsenek: Idegen földön, ide-

gen emberek között kénytelenek eltölteni az ünnepeket, sokszor száz és ezer kilométernyire szülőföldjüktől, azon küzködve, hogy mit esznek holnap. *Venkovits Károly.*

(Folytatása következik.)

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK.

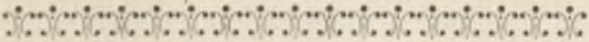
E rovatban bárki tehet röviden fogalmazott közérdeklő szakkérdéseket, a melyre a feleletet mindig a következő számban, ugyanaz alatt a szám alatt adjuk, a mely szám alatt a kérdést tették. De nemcsak kérdéseknek, hanem az azokra vonatkozó feleleteknek is szívesen adunk helyet.

Kérdések.

12. Lehet-e és miképpen például sorsjegyeknél vagy bármiféle nyomtatványoknál, melyek sorozatok és számokkal lesznek ellátva, utóbbiakat egyszerre nyomni, hogy az eddigi eljárásnál szükségessé vált összehordás elkerülhető legyen?

Feleletek.

11. Az egyes illusztrálási módokban készült képeket eredetükre nézve a következőkben ismerhetjük meg: A *fametszet* félre nem ismerhető tulajdonsága az árnyékolás kifutóinak negatív módon látható keresztülzselése, míg a *czinkografiánál* a kifutók kereszt- és harántvonásai rendszeresen pozitív alakban mutatkoznak. A czinkografiát czeruza-, tus- és krétarajzok másolására használjuk, továbbá fényképeszeti átvitelben réz- és aczélmetszeteknek, valamint karczoknak sokszorosítására, utóbbiaknak litografiai sajtón történt átvitele után. Az autotopia néven ismert képek ugyancsak fotografiai átvitel útján készülnek és a raster által ismerhetők fel. *Fénynyomatú* műlapok a fényképeszeti produktumoktól szemcsés alapjuk által különböztethetők meg. Az előbbinek szemcséi redős alakúak, míg a fotografiai képek hegyes szemcsék által tűnnek ki. *Réz- vagy aczélmetszeteket* a lemezek periméin ismerhetni fel; előbbieket az utóbbiaktól erőteljesebb vonásaik által lehet megkülönböztetni.

VEGYESEK.

Mai mellékletünk a debreczeni Csokonai-nyomdából került ki és egy költeménykötet címlapját ábrázolja. A szedés tervezete és a nyomás első tekintetre elárulja azt, a mit azzal készítője elérni akar: a könnyedséget, tehát *vidámságot*, pajzánságot. Az alapnyomás-lemezeket *Czirány Sándor* metszette, a szedés és nyomás elrendezése pedig *Somos Árpád*, a nyomda ambicziózus vezetője utasítása szerint történt. Mindig örülünk, ha a vidékről ilyen dolgokat kapunk, mert csakis ilyen módon közelítjük majd meg a külföldi magasabb technikai nivót. E melléklettel kapcsolatban még több csinos műszedést is küldött be a nyomda, a melyek mindegyike nagy igyekezetről és gondos munkáról tanuskodik.

Előfizetésre való felhívás a *Magyar Nyomdászok Évkönyve* tizennegyedik évfolyamára. Évről-évre mindig jobban fejlődik a magyar nyomdászati szakirodalom. Ha a régi, kipróbált erők közül meghal egyik, vagy a nyilvánosság teréről visszavonul a másik: kétszerannyi új hajtás fakad helyette. És ennek így is kell lenni, ezt kívánja a szakirodalom váltógazdasága. A Magyar Nyomdászok Évkönyve volt bölcsője a magyar grafikai szakirodalomnak, ebben dédelgették először az újszülöttet, a melyből most már erőteljes ifjú vált. Tizennegyedszer jelenik meg ez az almanach a könyvpiacra, mindig változatos, érdekes és növekvő tartalommal. Csupa olyan dolgok vannak minden egyes évfolyamában, a melyek mindegyike évtizedek múlva is értékkel bír: életrajzok, történelmi dolgozatok, szakcikkek, apróbb vegyes közlemények váltakoznak benne olyan kidolgozásban, a melyeket egyszeri átolvasásra is könnyen megérthet bárki is. A tizennegyedik évfolyam is marad ezek mögött, sőt a mennyire ezt a rendelkezésünkre álló erők majd megengedik, egyes hasznos újításokat is teszünk ezen az évfolyamon. Az 1899. évfolyam december első felében jelenik meg s előfizetési ára helyben 60 krajczár, vidékre portómentes küldéssel 67 krajczár, ajánlott küldéssel 82 krajczár, mely összeg helyben a kör bizalmi férfainál

vagy az ívtartóknál, vidéken pedig az erre vállalkozó szaktársaknál tízkrajczáros heti részletekben is törleszhető; december 1-től fogva egy-egy példány helyben 70 krajczár, vidékre 77 krajczár, ajánlott küldéssel pedig 92 krajczárba kerül. Utánvételes küldésre nem vállalkozunk. Az előfizetési pénzek (vidékről legcélszerűbb postautalványon) a Grafikai Szemle címére: Budapest, V., Hold-utca 7 sz. küldendők. Minden tíz Évkönyv után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Budapesten, 1898. augusztus hó. A könyvnyomdászok szak-körének irodalmi bizottsága nevében: *Tichy Akos* szerkesztő.

Az Athenaeum-nyomda nemsokára átköltözik már a Kerepesi-út és Miksa-utca sarkán lévő palotájába. Az intézet most több új gépet is állít fel, azonkívül könyvkötő-műhelyt is rendez be, a szedő-termekek pedig négyszáz szedő számára rendezik be. A régi helyiséget nem adják el, hanem annak helyére díszes bérházat építtettek.

Az Ébredés-dalkör, mely tizenkét éven át az anyaegyesület szubvenczióját élvezte s mint ennek dalárdája funkcionált, most — közbejártott körülmények miatt — lemondott a szubvenczióról és önálló daloskorré alakult át. E hó 21-én volt az alapszabály-módosító közgyűlés, a mikor véglegesen megállapították a miniszteriumhoz fölterjesztendő alapszabály-tervezetet. A daloskör most rendes, pártoló és örökítő tagokból fog állani és ezek tartják fel ezt a régi, kipróbált dalkört. A rendes és pártoló tagok szeptember első szombatjától kezdve heti 5 krajczáros tagsági díjat fizetnek, örökítő tag pedig az lehet, a ki évenként legalább 5 forintot ad a dalárda pénztára részére. Reméljük, hogy a szaktársak tömegesen lépnek be a dalkör kötelékébe, hogy továbbra is fentartsák a mi jó Ébredés-dalkörünket.

A Budapesti köírók és könyvnyomdászok betegsegélyező-egylete e hó 14—15-én tartotta harminczéves fennállásának jubileumát, melyen az egyesületi tagokon kívül nagyszámú közönség, sőt Gráczból és Bécsből jött vendégek is vettek részt. 14-én délelőtt a díszülés ment végbe, délután és este pedig a városligeti Klemens-helyiségben az innepély, az Egyetértés-dalkör közreműködése mellett, változatos és érdekes programmal. 15-én történt a középületek megtekintése a vendégek részéről és búcsúzás a Margitszigeten. — Az ez alkalomból az egyesület által kiadott s annak történetét vázoló füzetből megtudjuk, hogy a harmincz év lefolyása alatt az eredetileg csupán betegsegélyezéssel foglalkozó egyesület működését a könyvnyomdászok egyesületének mintájára fokozatosan kitágította és jelenleg a rokkant tagoknak is nyújt segélyt, továbbá munkanélkülieknek és átutazóknak, mely utóbbiakra nézve a külföldi egyesületekkel kölcsönösségben áll. Az egyesület ez idő szerinti díszelnöke Kellner Ernő, alelnök Lewald Ferencz, pénztáros Koller Károly és jegyző Wagner Frigyes. A tagok létszáma 72, a vagyon álladéka pedig 3833 forint 25 krajczárra rug. Tagok lehetnek a litográfusok és más könyvomókon kívül hangjegymetszők, réz- és fénynyomók, czinkográfusok és egyéb e szakba vágó munkákkal foglalkozók. Kívánjuk, hogy a derék rokon-egyesület további harmincz esztendő múlva hasonló szép sikerre tekinthessen vissza.

Lovag Falk Zsigmond és a külföld. A *Deutscher Buch- und Seindrucker*, Németország legelső és legelterjedtebb szakközlönye, igen szépen megírt cikkben emlékezik meg *Lovag Falk Zsigmondról*, a Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság elnök-igazgatójáról abból az alkalomból, hogy a király a Ferencz József-rend középkeresztjével tüntette ki őt. De nemcsak írásban méltatja e lap az igazgató úr érdemeit, hanem bemutatja olvasóinak arcképét és családi ciméjét is.

Hírlapkiadók kongresszusa. Szent István napján jöttek össze Budapesten a fővárosi és vidéki lapok kiadói, hogy együttesen kérényezzzék a *hirdetés-bélyeg* eltörlését. E célból memorandumot szerkesztettek, melyet megküldenek a képviselőháznak és a pénzügy-miniszternek. Ugyancsak e kongresszuson kimondták azt is, hogy szükségesnek tartják a *lapkiadók országos szövetségének* megalakítását és e végből végrehajtó-bizottságot küldtek ki, a mely megteszi majd az előkészítő munkálatokat. Szóba jött ez értekezleten az is, hogy mindjárt egy csapásra kérényezzzék a *plakát-bélyeg* eltörlését is. Ezt azonban nem fogadták el, mert nem akarták a *lapkiadók* kongresszusát egyszersmind nyomdatulajdonosok kongresszusává is avatni. Pedig bizony rosszul tették, mert a plakát-bélyeg éppen olyan nagy nyűg a magyar nyomdaiparon, mint a hirdetés-bélyeg a lapkiadókön. És nagyon is szörszálhasogató megokolás az, hogy a lapkiadók — a kiknek talán 98 százaléka nyomdatulajdonos vagy igazgató — nem akarnak törődni a plakát-bélyegekkel. Vagy talán azért nem vették fel ezt is a napirendre, hogy megint legyen alkalmuk újabb kongresszus egybehívására?! Ha ezért tették, úgy jó mulatást kívánunk nekik az újabb kongresszushoz és tósztokkal fűszerezett bankettekhez.

A Hamburger és Birkholz cég alkalmazottai, segélyző-alapjuk és könyvtárak javára, augusztus 14-én az újpesti népszigeten nyári ünnepélyt rendeztek, mely hallomásunk szerint igen szép erkölcsi és anyagi sikerrel végződött.

Halálesetek. Utóbbi időben két érdemes szaktársat ragadott ki a halál sorainkból. Ugyanis július hó 31-én hunyt el helyben *Faludi Mihály*, élete 41-ik évében. Faludi annak idején a Társas-körnek egyik buzgó alapító tagja volt és mint jó kollega hagyott maga után szép emléket. — *Szegeden* pedig hirtelen halállal mult ki e hó 9-én *Bakó Antal*, 27 éves életkorában. Utóbbiban vidéki szaktársaink egyik szép reményekre jogosító tagját veszítettük, ki szorgalmas egyleti tisztviselő és lapunknak is mindig hű támogatója volt. Áldás mindkettő emlékére!

Szaklapjaink legöregebbje, harminczadik évfolyamát járó *Typographia* július hó 20-én megjelent 30-ik számával nevezetes metamorfózison ment át; e számával ugyanis a politikai tartalmú lapok sorába lépett, miután a lapbizottság a törvényt szabta kaucziót, mely 5250 forintból áll, letette.

Melyik hát a legkompetensebb forrás? A Grafikai Szemle júniusi füzetében megírtam, hogy a nyomdásztanoncz-szakiskola létesítése még nagyon is a *távol jövő* zenéje. Ezt a hirt én nem szoptam az újjamból és annak hitelességében maga a szerkesztő úr se kételkedett, bár ő is szeretett volna erre nézve *autentikusabb* helyről kapni czáfolatot. Ez a czáfolat azonban a »legkompetensebb« helyről nem érkezett meg, hanem e helyett a *Graphica*, a főnökegyesület lapja foglalkozott azzal júliusi számának első cikkében. A cikk írója maga a szerkesztő volt, a ki interview alakjában hozza nyilvánosságra a »legilletékesebb« helyről jövő czáfolatot. Ebből a nyilatkozatból megtudtuk, hogy a nyomdásztanoncz-iskola aktáit nem fedi a feledés pora, hanem azokat küldözgetik egyik helyről a másikra, akár csak a tüdőbeteg — levegőváltoztatásra. Az iparoktatási tanács *felterjesztette* a kereskedelemügyi miniszterhez, a mely *pártólólág ártette* az ügyet a kultuszminiszterhez, az pedig *leküldte* az Iparművészeti Múzeum igazgatóságához véleményezés végett, a honnan azt újra *felküldték* a kultuszminiszteriumba, most pedig *ez tárgyalja* a részleteket a *kereskedelmi miniszteriummal*. Tehát röviden szólván: két szék között a földön *hever* az egész ügy. — Most azonban mutatok én a Grafikai Szemle szerkesztőjének is, meg a Graficának is egy »legkompetensebb« forrást, a *Szterényi József* által pár héttel ezelőtt kiadott *Magyar iparoktatási évkönyv* című hivatalos munkát, a melynek 29. oldalán, mindjárt az első bekezdésben a következő sorok olvashatók: »Ellenben nem volt határozott időre kilátásba helyezhető a Pécs, Győr és Debreczen városok által ott létesítettnek kért szakiskola ügye, melyek azonban szintén tanulmány tárgyává tettek, melyek mellett tárgyalás alatt állottak még egy grafikai és kocsigyártóipari szakiskolának Budapesten való létesítésének kérdése, melyek azonban szintén csak a *távolabbi jövő* feladatait fogják képezhetni.« Ezt az évkönyvet a Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság nyomtatta, így tehát a szerkesztő úr személyesen is meggyőződhetik a fenti idézet helyességéről. Ez az idézet is — habár burkolt formában — *nehem ad igazat*, mert az a »távolabbi jövő« oly bő köpeny, a melyben bátran elkallódhatik néhány szakiskola terve, akár a jövő század közepéig is. Erre a nagy óvatossággal maszkírozott lassúságra aztán elnékelhetli majd a Szakkör is, meg a Főnökegyesület is ezt a dalt: »Én ültettem az almát, más szedi le az almáját!« Azt azonban most is állíthatom, hogy az iparoktatási tanácsnál még ma sincsenek tisztában azzal, hogy milyen szakiskolát akarunk mi és milyentől, mert egyelőre tanoncziskolát terveznek, majd később valami magasabb grafikai iskoláról álmodoznak. Az egyik valamivel több a semminél, a második pedig nem az *általánosságának* való.

Kecskeméten *Ottinger Ede* nagykőrösi nyomdatulajdonos teljesen újonnan berendezett könyvnyomdát állított fel. *Ottinger* nagykőrösi nyomdáját fia, *Kálmán* vezeti tovább.

Cziráký Sándor szaktársunktól *Debreczenből* négy darab alapnyomat-lemezt kaptunk, melyek kifogástalan szép kidolgozása csak dicséretet érdemel. Szaktársunknak szándéka van ilyen (Mäser-féle) alnyomat-lemezeket üzletszerűleg előállítani s így azokat minden nyomdának olcsón megszerezhetővé tenni. Ismeretes dolog, hogy az ily mintázott alapnyomattal ellátott nyomtatványok kiválóan díszesek és napról-napra tért hódítanak a megrendelők körében, Németországban pedig alig van finomabb akcidenzs-munka, mely többé-kevésbé díszes, színes alapnyomással ne volna ellátva. Szakmánknak vél tehát szaktársunk némi szolgálatot tenni, midőn az ily lemezek megszerzését megkönnyíteni törekszik, a mennyiben így az akcidenz-munkákat elegendő lesz két színből nyomni, hogy a kellő hatást elérjük. Sok

nyomda van Magyarországon, mely szívesen állítana elő ily akcidenz-munkákat; — hogy ezt mégis nem teszi, annak oka egyrészt abban rejlik, hogy az olcsó és könnyen munkálható alapnyomat-lemezt még kevesen ismerik, másrészt (és ez a főok), hogy annak előállítására, illetve metszése igen költséges, mert a szaktársak közül kevesen bírnak kellő gyakorlottsággal a metszésben (no meg a rajzban is), de ha egyik-másik nagyobb nyomdában van is olyan akcidenz-szedő vagy gépmester, ki képes bármily finom lemez készítésére, mégis — mert folytonosan nem gyakorolja — annak tökéletes kidolgozása igen sok időt igényel, minek természetes következménye, hogy a (néha jól fizetett) szedő vagy gépmester által metszett lemez nagyon drága lesz s így nyomdánk nem szívesen csinálják. Cziráký szaktársunk hosszas gyakorlat után és bizonyos módszer alkalmazásával e lemezek előállításában oly rendkívüli gyakorlottságot szerzett, hogy képes azokat négy szögcentiméterenként 1/8 és 1 krajczárért kemény fára betűmagasságra felragasztva nyomásra készen szállítani. E célból elégséges a konturát közönséges másoló (Copir) vagy átnyomó (Umdruck) festékkel simított fehér papírra annyiszor lehúzni, a hány színből az nyomandó lesz és a meghagyandó részt írónnal megjelölni. Az így elkészített levonat postán beküldendő, mire a megrendelő a nyomásra kész lemezeket 1—2 nap alatt a legtitésztább kivitelben kézhez kapja. Az árak következők lennének: igen finom metszésű tájképszerű rajzok virágokkal, vízi növényekkel stb. díszítve (melyeknek rajza, esetleg csak vázlata [Skizze] írónnal vagy tintával, tussal, vagy bármily nyomott vagy litografizott eredetije beküldendő) négy szögcentiméterje 1/8 kr. Egyszerű rajzok, geometriai alakzatok, a konturának megfelelően metszve, négy szögcentiméterje 1 kr. Megjegyzendő, hogy eredeti metszvényeket is készít, ez esetben elegendő annak alakját papíron írónnal körvonalozni és tudatni, hogy milyen czélra, illetve kinek (kereskedő, iparos szakmája szerint) készül, hogy így az alapnyomás az illetőnek foglalkozását szimbolikusan tüntesse elő. A metszvényeket Mäser-féle alapnyomatu lemezre készülnek és 20.000 nyomás után is teljesen épek maradnak. Szaktársunk egyelőre Debreczenben (N.-Csapó-utca 71. sz.) marad, de ha elegendő megrendelésre volna kilátás, Budapestre költözködnék, a hol bizonyára leginkább volna tere tehetségének kifejtésére. A mi munkáját illeti, ismételtlen mondhatjuk, miszerint nemcsak exact és szép, de egyik-másik lemeze művészi színvonalon áll. Azt hiszem, hogy ha szaktársunk kellő pártfogásra talál, csak nyerni fogna szakmánk a szép munkák fejlesztésében. Cziráký úr különben ígéretet tett, hogy módszeréről a Szakkör őszi idényében felolvasást is fog tartani, a mely alkalommal több lemezt fog természetben bemutatni.

A szegedi könyvnyomdászok önképzőköre augusztus 14-én zártkörű nyomdász-bált rendezett és ez alkalomból igen csinosan szedett és nyomott meghívókat küldtek szét. Mi budapestiek azonban csodálkoztunk a meghívó főszórában és nem tudjuk, hogy miért is kellett azt így szedni: »Zártkörű Nyomdász-Bálat?« A budapesti nyomdászok is szoktak mulatni télen is, nyáron is; de mindig csak *bált* rendeznek és nem tudták azt, hogy a nyári táncmulatság bálat jelent.

Tót-Komlós története. E cím alatt egy 430 oldalra terjedő díszmunkát küldött be szerkesztőségünkbe *Kner Izidor* gyomai nyomdatulajdonos. Igazán jöleső örömmel fogadtuk a nagy gondtal összeállított munkát, a melyben az illusztrációk nyomását láltuk a leggyengébbnek. Ez azonban egy cseppet se von le a Kner-nyomda jó hírétől, tudva azt, hogy illusztrációkat még sok nagyobb üzletekben se tudnak kifogástalanul nyomni. Sok olyan térvő nyomdatulajdonos kellene a vidékre, mint Kner úr, akkor mindjárt eltűnne a nagy aránytalanság a fővárosi és vidéki nyomdatermékek technikai kiállítására között.

Gutenberg apánk körmeneti templomából kaptunk egy háli meghívót, melynek láttára azonban úgy elpirultunk, hogy egy tizenhat-cszendős kis lány sem produkálhat különbet. Elég e nyomtatványról annyit mondani — mert bírálni nem lehet — hogy ezelőtt száz-cszendővel elvették volna az ipari jogot az olyan egyéntől, a ki ilyen szégyenletes munkát végez. Hát a *Körmeneti könyvnyomdárészvénytársaság* büszke cézge nem képes egy *szedőt* alkalmazni? — mert hogy ezt a munkát valami kalapos vagy kefekötő cselekedte meg, annyit bizonyosra veszünk.

A Honterus-ünnepély — a napilapok jelentései szerint — főnyesen ment végre. Az ünnepély főpontját az augusztus hó 21-én történt szoborleplezés képezte. A szobor egy berlini, Harro Magnusson nevű szobrász műve és Honterus álló helyzetben — egyik kezében nyitott könyvet tartva — mutatja be. A talpazat homlokán következő felirás olvasható: »Honterus — 1498—1549 — Erichett 1898 aus freien

Gaben von Volks- und Glaubensgenossen«; a hátulsó oldalon pedig: «Dem Licht vom Himmel brach er neue Bahnen, — Sein Speer und Schild war das gedruckte Wort.» A jobbfeleli hosszoldalon levő relief egy jelenetet ábrázol Homerus lekipásztori működéséből, míg balfelel könyvnyomtató-helyisége van megörökítve. Fel van állítva pedig a bronzba öntött szobor amaz iskola előtti téren, melyben mint pedagógus működött. A szobor 22.000 forintba került s a lapok állítása szerint sikerült műalkotást képez.

Nagy-Szebenben július hó 23-án tartotta *Dorstenstein Nándor* szaktárs hatvanéves nyomdászkodásának emlékünnepélyét. Évekkel ezelőtt Dorstenstein nálunk Budapesten, meg Kassán működött, utóbbi helyen mint a Werfer-nyomda művezetője.

Rendelet a magán-levelező-lapok készítésére nézve. A kereskedelmi miniszter rendeletet bocsátott ki arra nézve, hogy milyenek lehetnek a magánczégek által használatban levő levelezőlapok. Alakjukra nézve ugyanolyanok legyenek, mint a rendes kincstári levelezőlapok, a papír minősége is olyan legyen, a szín azonban nem határoz. Nem szabad azonban arra mászt rányomtatni mint: *Levelező-lap* vagy a nemzetközi forgalom részére: *Levelező-lap — Carte postale*. A magyar állam czímerét vagy *magyar kir. posta* felírást nem szabad a magán-levelező-lapokon használni, se a levelező-lap *német* nevét, mert az ilyeneket a posta nem kézbesíti a czímzeteknek, hanem ha rajta van a feladó lakhelye, visszaküldi annak; ha pedig nem tudja azt kipuhatolni, úgy megsemmisíti az ilyen szabályellenes levelezőlapokat. Mindenesetre ez a rendelet nekünk nyomdászoknak kell első sorban tudomásul venni, hogy az esetleges téves rendelkezésknél figyelmeztethessük erre a megrendelőket, a kik közül nem egynek elkerülte a figyelmét ez a rendelet, a mely első sorban a külföldön gyártott trágár levelező-lapok ellen irányul, mint a melyekre nem egyszer rányomták a magyar czímet és a *magyar kir. postahivatal* czímet, a mi bizony egy cseppet se használt ennek a nagy állami intézmény tekintélyének.

Ipari szakoktatás Magyarhonban. A kereskedelemügyi miniszteriumnak mult 1897. évről szóló jelentése a szakoktatásnak hazánkban való szép haladásáról tesz tanúságot, mely haladás már a külföldön is kezd elismerésben részesülni. Így a brüsszeli kiállításon a kormány fenhatósága alatt álló szakiskolák részéről közszemlére kitett tanonczmunkák a legmagasabb kitüntést, a grand prix-t nyerték el. A jelentés szerint 1897. évben a szakoktatás Magyarországon a közoktatásügyi tárca terhére 153.945 forintba került, a kereskedelemügyi terhére pedig 613.286 forintba, összesen tehát 767.231 forintba. Ez igen szép és örvendetes dolog ugyan, sajnos azonban, hogy mindamellett a nyomdászati szakiskola még mindig nincs köztük az iparoktatási intézeteknek, a melyre mi már oly régóta várunk.

A magyar posta és távirtda ügye 1867-ig osztrák kézben csak hiányos gondosságban részesült s épen azért nem is tudott kellően érvényre jutni. Azóta azonban, különösen a 80-as évek vége óta, oly fokban fejlődött ezen egyesített két rokonintézmény, hogy az ma már, a hazánk üzleti életét messze meghaladó nyugati államok hasonló intézményeivel is bátran vetélkedik. 1868-ban csak 1337 postahivatalunk volt 30.000 kilométer postai útvonalhosszszal és csak 264 távirtda-állomásunk működött 17.480 kilométeres távirtdahuzalhálózaton. Ezzel szemben 1896-ban már 4054 postahivatal működött 93.000 kilométer postai útvonalhosszszal, a távirtdai szolgálatot pedig 2718 távirtdahivatal látja el 102.000 kilométernyi huzalhálózaton. A távbeszélő ügyét csak a 80-as években karolták fel Puskás Ferenc kezdeményezésére, a ki Budapesten 1881. évben 50 előfizetővel kezdte meg az üzletet, 1894. év végén pedig 34 városban összesen 6763 előfizetővel bír a magyar telefonhálózat. A magyar postán szállított összes kiüldemények évi darabszáma 1886 óta 50 millióról 350 millióra emelkedett. A táviratoké pedig 1/2 millióról 6 1/2 millióra. Az egész posta-, távirtda- és távbeszélő-szolgálatot 17.000 főből álló személyzet látja el. Ezen három jövedék jelenleg 12.894.000 forint értékű vagyonnal bír és évenként átlag 4.500.000 frtot jövedelmez az államnak.

Németországi nyomdastatisztika. A Klmsch-féle Adressbuch legújabb kiadása szerint a német birodalomban a könyv- és könyvnyomdák következőképp szaporodtak: 1883-ban volt a nyomdák álladéka 4851; 1886-ban 5615; 1890-ben 6578; 1895-ben 7341; 1898-ban 8081. A személyzeti adatok közt találjuk, hogy 601 czégnél 2362 oly alkalmazottat irtak össze, a kik 25 évnél tovább állanak munkában az illető üzletben, továbbá 90 olyat, kik 50 éven túl és nyolczat, kik 60 éven át foglalatalkodnak egyazon czégnél.

A szedőgépek elterjedését *Németországban* a következő számok tüntetik ki. Németországban jelenleg összesen 76 szedőgép volna működésben, mely számból 27 esik a *Typographia*, 25 a *Linotype* nevű soröntőgépre, 16 a *Thorne* rendszerű szedőgépre, 6 a *Kastenbein-*

félére és 1—1 a *Monoline* és az *Empire* nevezetű gépre. Az egyes városok közt Lipcse áll az első helyen 22 géppel; Hamburg már csak ötöt foglalkoztat, Berlin, Kaiserslautern és München 4—4-et, Dreza és Köln 3—3-at, míg más városokban csak kettő vagy egy-egy szedőgép van működésben.

Berlini újdonságok. Berlinben nemrégén két gépmester együttesen önálló üzletet nyitott, melyben a nyomdáknak illusztrálásához a czurichtolást négyszögcentiméterenkint fél pfennigért elkészítik. Csodálatos, hogy még a nagy konkurencia mellett is mennyire megy már az amerikai szisztemájú munkafelosztás még Németországban is, a hol annyi a képzett, sokoldalú gépmester, hogy bizony az ilyen specialitásokra nem igen van szükség. — Julius hó 1-én ünnepelte a berlini Neue Preussische (Kreuz-)Zeitung, a porosz juncker-párt híres kereszties újságja, fennállásának ötvenedik évfordulóját.

Az angol nemzetközi mintacsere tizenöt évi fennállás után az idén megszűnt. E megszűnés egyik okául azt mondják, hogy a vállalat élén álló személyek nem rostálták eléggé meg a közlésre beküldött nyomtatványokat, a minek az a következménye lett, hogy a kik nagy költségeket áldoztak e czélra, ezzel cserébe merő silányságokat kaptak, kevés számú valóban szép műlap mellett. Ez okból aztán megalakították a német mintacsereit, melyről azonban szintén hírlik, hogy pártolás hiánya miatt életképessége nagyon is meg van ingatva. Mi ezt a hanyatlást más okokkal keressük. Ugyanis midőn e cserévelalkozásokat éllápitották, czéljukat értéké azzal, hogy a különböző nemzetek nyomdászati remekmunkáit forgalomba hozták és ezzel előmozdították szakmánkban a józást. Mai nap azonban, mikor a külföldi szaklapok szebbnél-szebb műmellékletekkel és kifogástalan technikai kiállítással igyekeznek egymásnak konkurrencziát csinálni, a költséges mintacsereben való részvétel fölöslegessé vált, mert az általa nyújtott célt elérjük egy-két nevesebb szaklapnak tartása által is.

Szent-Péterváron nemrégén megint fölfedeztek egy titokban működő nyomdát. A nyomda két társtulajdonosa két-két esztendei fogságbüntetésre és nyolcz évi Szibériába való deportációra lett elítélve.

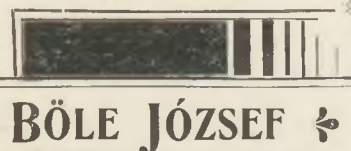
A napsugarak befolyása a papiros enyvezésére. Ismeretes dolog, hogy a napsugarak gyantásenyvű papiros enyvezésére romboló hatással vannak, a mennyiben az írásvonások szétfutnak és átiátszóok lesznek. E tekintetben történt további kísérletek következő eredményekre vezettek: 1. Oly papirosok, melyek állati enyvel vannak kidolgozva, még abban az esetben sem szenvednek jöminőségükben, ha hónapokon át ki vannak téve a napsugaraknak. 2. Olyan-tával enyvezett (így körülbelül 90 százaléka valamennyi papírfajtáinknak), erős fényezéssel, ha a napsugaraknak ki lesznek téve, már rövid néhány nap mulva veszítenek enyvezési jóságukból. Néhány hét mulva a tinta szétfolyik és a papiroson átszivárog; a papír nagyfokú felszivőképességet nyert. 3. Ha a papír nincsen szatinrozva, így valamivel ellentállóbb, mint a fényezet papír. Így tehát jól teszszük, ha a papirost, a mennyire lehet, elvonjuk a napsugarak behatása alól. Hogy miben rejlik az itt leirt elváltozásnak oka, egész bizonyossággal még nincsen megállapítva.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hold-utca 7. sz.

Kiadótulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

A lap papirosa *Moiret F. Ödön* papírnagykereskedéséből való.

Felölös szerkesztő *Tanay József.* Főmunkatárs *Firtinger Károly.*

BŐLE JÓZSEF

Budapest

VIII., Vas-u. 7.

vagy

Stáhy-utca 1.

Elvállal

mindennemű épület-

butoraszatolomunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javitások elfogadtatnak és pontosan eszközöltetnek.

A ZÁGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
~ ~ ~ és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

Szines papírok   *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Ítatóspapírok   *Kartonpapírok*

SCHÖNTAG GYULA

könyvnyomdai asztalos

BUDAPEST

VI., Dávid-utca
10. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.

Nagy szekrény
4 frt.

*
Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

A ker. min által segélyezett

A BETÜSZEDÉS KÁTÉJA

kapható

GRÓCZ ERNŐ

szerzőnél

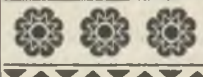
BUDAPEST

V., Hold-utca 7. sz.

*Az I. füzet ára 50 kr.,
portóval 57 kr.*

*A további két füzet előleges
megrendelésével 20% kedvez-
mény jár.*

*A pénzt a füzetekre csak a
megjelenéskor kell beküldeni.*

Legnagyobb GYÁR Ausztria-Magyarországban.

FESTÉKEK

könyv-, kő-, pléh- és
fénynyomási célokra.

Közömbösítő festékek háromszinnyomáshoz.

Szines és másoló-festékek.

Legfinomabb

*Dísznyomat-, illusztrációnyomó
festékek, könyv- és újság-
festékek.*

*
*Hengeranyag.
Hengeröntés.*

*Raktárak és kép-
viselők a világ minden
fővárosában.*

SCHIFF, SRPEK ÉS TÁRSÁ
Budapest, VIII., József-utca 17. szám.

Törzsház: Bécs.
Fők. Flórencz.

Gyári
telefon.
63-53.

Különlegességek:

Fluidicon, legjobb
festék-

konzerváló szer, a bőrösödést
megakadályozza, a hengerre száradt
festéket feloldja.

Umido, minden államban szabadalmazva,
teljesen megtakarítja a törlést kézi sajtón való nyo-
másnál és gyorssajtó-nyomásnál is előnyösen alkalmazható.

Mindennemű kellékek könyv- és könyvnyomdák számára.

Vezérképviselő:

KALMAR LAJOS Budapest, VII., Dohány-u. 10.
Telefon 17-90.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYAR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Lével-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itatós-,
szürle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MASOLO-
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, ábrázol-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

Kitüntette a császári sas használati jogával.
Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alap-
ján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai be-
rendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép-
vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berende-
zéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkhen.

Méltányos feltételek. — Szolid kivitel.

FRISCH FRIGYES

mechanikai műhelye

BUDAPESTEN

V., Akadémia-utca 7. sz.

Különleges műhely a könyv-
és könyvnyomdákban használatos
mindennemű gépek, úgymint:
körforgógépek, könyv- és
könyvnyomdai gyorssajtók, té-
gelynyomású, fűző-, vágó-,
lyukasztó- és hasítógépek
javítása és átalakítására; el-
vállalja továbbá transzmisszió-
felszerelések, minden mecha-
nikai füzembe vágó műhelyek át-
költöztetését, valamint minden
e szakba vágó munkálatok esz-
közlését.

Egyes gépek átalakításához ter-
vek díj nélkül készítettek.

Gázmotorok

javítása.

„HUNGÁRIA“
kezidenesz-gyorsajtók.

Könyomdai kézisajtók
Könyomdai gyorsajtók

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE

BUDAPESTEN.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-dörzsölő hengerrel.
Kétszint nyomó gépek, 2 festékszerkezettel, 2 v. 4 festékdörzsölő hengerrel.
Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő késkészörítő-gépek.
Csomagoló- és simítóajtók.
Papírvágó és papírfúró-gépek.
Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtók.

ÖMÖNTÖDEI
BERENDEZÉSEK.

Transzmisszió-telepek.

Körforgású nyomógépek

újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszinbeni nyomására, tökéletesített tölcser- és körbenforgó késhajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók
melletti jutányos árért eladók.

ataposan kijavítva
és átalakítva juttatás

STABIL

Boston-tégelynyomású sajtó ❖ ❖ ❖ ❖
❖ ❖ ❖ ❖ a rendestől elütő szerkezettel.

Hogenforst A. gépgyára

~ ~ ~ ~ ~
Lipesében.

Jelzés	Tégelynagyság mm.	Ár a márkában	
		Önműködő festékezés nélkül	Önműködő festékezésnel
EG	11 × 18	85.—	—
EH	16 × 23·5	125.—	150.—
EJ	18 × 27·5	150.—	180.—
EK	21 × 33·5	200.—	235.—
EL	23·5 × 37·5	240.—	280.—

Külön megtérítés mellett szállítunk a sajtóval egy vasállványon nyugvó falemezt kapcsolatban egy be- és k'rakóasztallal.

A sajtó előnyei: Erős és szolid szerkezet mellett zajtalan könnyed járás, a feladóhengerek kényelmes magasabbra vagy lejjebb állíthatása, a nyomásnak gyors és kényelmes kezelhetősége, egyenletes és legjobb festékdörzsölés.

WÜSTE F.

Könyv- és könyomdai festék-gyára
BUDAPEST
 VI. ker., Király-utca 60. szám.

GYÁRT:
 Könyv- és könyomdák részére való fekete
 és színes, valamint réznyomáshoz szükséges
 mindennemű és színű
FESTÉKEKET.

Hengeranyag-gyár. ♣ ♣ ♣
♣ ♣ ♣ ♣ Kencze-gyár.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885. KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ SZINKOGRAFIÁKÉRT. BUDAPEST 1885.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885. KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELLES TAJNKEPVELÉKEKÉNT. BUDAPEST 1885.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885. KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELLES REPRODUKCIÓKÉNT. BUDAPEST 1885.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885. KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELLES REPRODUKCIÓKÉNT. BUDAPEST 1885.

Kőműves György

Fényképészetli műintézet

BUDAPEST
 VII. városrész Fasar 49

Ettal mindennemű fénykép készíthető, többes másolatokért
 reál, pap-mű és találgatásról, s. a. t.

**PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPHIA,
 FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMASOLAT.**

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

BUDAPESTEN

© KITÜNTETÉSEK: 47.004. és 53.406. számú osztrák-magyar szab.

Temesvár 1891.
 Philippopol 1892.
 Orsz. Iparegyes. 1892.
 Millenniumi kiállítás
 Budapest 1896.

**Bronzok.
 Koromégetés.
 Kenczék.**

*Készül legjobb
 minőségű
 ujság-, mű-,
 illusztráció-,
 díszmű-
 és mindenféle
 színes festéket.*

Államilag kedvezményezett első magyar
Könyv- és Könyomdai Festékgyár.

Gyár, iroda és raktár:
IX. kerület, Márton-utca 19. szám.

SZEDŐSORZÓK
 igazítható fesztítővel, szabadalmazott saját találmány.

Patent gélátin-hengeranyag.
 Telefon 56-64.

Ólomzárgyártás

Mechanikai műhely

Első Magyar

Betűöntöde

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS

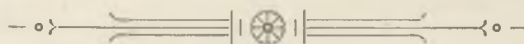
Részvénytársaság

Budapesten

VI., Dessewffy-utca 32. sz.

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV-ÉS CZÍMBETŰKBEN

továbbá

Körzetek, Rézleniák,

és

Kizárásokban.

A legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEKBEN.

BÉLYEGZŐMETSZÉS.

TÖMÖNTÖDE, GALVANOPLASZTIKA.

intézmény a Grófiai Színház 1890. augusztus 1. napján.

Vidám Versek

Szirén

(Szini Péter)

Szerző sajátja

Ára 2 korona.

Debreczen

1888

Osokonai Nyomda- és Kiadó-Részvénytársaság

SZINI PÉTER: VIDÁM VERSEK

- Nagy-Becskekerek**
Grcsits I.
Jokly Lipót.
Pleitiz Fer. Pál utóda (dr.
Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda
és papíráru gyár r.-t.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Gondos Ignác.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Ifj. Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Turóczy Zsigmond.
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda. (tulajd.:
Sedjakov Milán).
Milenkovits István.
Radák János.
- Nagy-Körös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Ede.
- Nagylak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Guttman Fülöp.
- Nagy-Surány**
Leuchter Sámuel.
- Nagy-Szalonta**
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecezana.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
- Nagy-Szőllős**
Zala Mór.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Német-Bogsán**
Zeier A. J.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Nagy Mór.
Piringer János (tulajdonos :
Özv. Piringer Jánosné).
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Orosháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitrávölgyi gazd. egyesület
nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Katholikus nyomda.
Marinzi és Pawlik.
Westungarischer Grenz-
bote nyomdája.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda : Rosen-
zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Ráczeke**
Kauders Ferencz.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Györffy P. G.-né.
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul. :
Hermann I.).
- Rózsáhegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Friedler Ármin.
Pollacek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab.
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda
(tul. : Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda
(tul. : Jurecsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd. :
Ehlert Gyula).
- Sajó-Szent-Péter**
Glatstein Adolf.
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája
(bérélő : Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Blum Ármin.
Breiner E. és Fia.
Hungaria-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümege**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
Tomics Miklós.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd. :
Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei
nyomda.
- Szokolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schuller Testvérek és Tsa.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gőnczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Ujfalussy Lajos.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szemecz**
Fischer Nátháné.
- Szentes**
Hollósy és Vajda.
Sámuel Adolf.
Szentesi első könyvny.
résztvénytársaság.
Szentes és Vidéke nyom-
dája.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szerez**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Sziligetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Sziksó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Bölöni Sándor.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnok-
megyei Lapok nyomdája
(tul. : Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda : Szele és
Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei
nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyv-
nyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul. :
Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
- Tisza-Roff**
Hay Fülöp.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd. :
Özv. Harmath Józsefné).
- Torna**
Rosenblüth.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turócz-Szent-Márton**
Gaspárik J.
Magyar nyomda (tulajd. :
özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni
nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda.
(tulajd. : Boros György.)
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kolm Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
- Verseck**
Grcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hirlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Gallovich Dezső.
Ifj. Nádosy Gyula.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
Zombor és Vidéke nyomd.
(tul. : dr. Molnár Gyula).
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.

A
GRAFIKAI SZEMLE kiadóhivatalában
megrendelhetők

A MAGYAR ÁLLAM
NYOMDÁSZAT-TÖRTÉNELMI
TÉRKÉPE

Ára 50 krajczár

Tervezte és magyarázó szöveggel ellátta:

FIRTINGER KÁROLY.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

1898. évfolyama 70 kr., vidékre 77 kr.

Az 1887. évfolyam ára 60 krajczár, vidékre 67 krajczár.

Kapható, míg a készlet tart:

az 1889., 1890., 1891., 1892., 1893., 1894. és 1896.
évfolyamok egyenkint 50 (illetve 57) krajczárért,

a hét darab együtt:

helyben 3 forint, vidékre 3 forint 30 krajczárért.

* * *

Utánvételes küldésre nem vállalkozunk.

